

הגדה של משפחה

למשפחה סביב הסדר

ולסדר סביב המשפחה

חות
יהדות על סדר היום

**בוחרים
במשפחה**

לפרטים והצטרפות:
family@mercazachva.org.il
www.mercazachva.org.il

עורך: חיים ברנסון

מערכת: הרב עזריאל אריאל, חיים ברנסון, מיכאל פואה, ד"ר עינת רמון

כתיבה: הרב איתי אליצור, אלעזר אנסבכר, הרב עזריאל אריאל, הרבנית רות בנימין, פנחס בר קשת, חיים ברנסון, יאיר הרשקוביץ, הרב ליאור לביא, הרבנית חוה מנסבך, ד"ר חנה קטן, ד"ר עינת רמון, ד"ר שלמה שיש, הרב זאב שמע

עריכה לשונית: שרה המר

איורים: חננאל תורגמן | hananelt@gmail.com

עיצוב החוברת והכריכה: TWB.CO.IL

תודה לחיים ואפרת אקשטיין ("האותיות הקטנות") על הסיוע בכריכה

ישראל, תש"ף | 2020

1 מהי ה"חרוסת"?

הממתיקה את רגעי המרירות בחיים?

2 איך זמם לבן להחריב את ביתן של שתי בנותיו?

3 מתי מים הופכים דם

והיכן זה עלול לפגוש אותנו בבית?

4 ומה הגדי התמים שכבר איננו,
מלמד אותנו על הגלגל הענק של העולם?

"בוחרים במשפחה"

התנועה לחיזוק ערכי המשפחה בישראל, מציעה לכם לחוות ליל סדר משפחתי במיוחד, עם קטעי העשרה והעמקה מפתיעים סביב סדר ההגדה, בנושאים הנוגעים לחיים של כולנו:

- זוגיות ושלווה בית
- אחווה ומשפחתיות
- זוגיות ורווקות
- פריון והורות
- קדושה ונאמנות
- התפתחות
- שלמות והפריה הדדית

על חירות, אחריות ובחירה

חיים ברנסון

חירות אינה פסל. חירות היא לפיד, לאורה צועדים קדימה. עבור לא מעט אנשים, "חירות" היא מילה מפחידה. לא לחינם מוליך א-לוהים את עם ישראל בדרך עוקפת כדי שלא ינסו לשוב למצרים - כפי שאכן קרה לא אחת בהמשך הדרך.

החירות מטילה אחריות. כאשר אינני כפוי לנהוג בצורה מסוימת, כאשר אני חופשי לנהוג כרצוני, אני האחראי על תוצאות בחירותיי.

החירות כרוכה ברצון. לא רק במובן שבן החורין יכול לנהוג כרצונו, אלא אף במובן שהוא בכלל מכיר את רצונו. העבד, לא זו בלבד שאינו בוחר אלא אף נטול רצון עצמי הוא!

שמחה ומעלה גדולה היא לרצות, לבחור ולהיות אחראיים. ובאשר לפחד מבחירות שגויות - כאשר לחירות מתלווה אמון וביטחון במעניק החירות שבמקביל גם מדריך ומנחה אותנו כיצד לבחור, אנו במקום הנכון. לכן ביציאת מצרים נפתח מסע של שבעה שבועות עד למתן תורה. לא תיתכן חירות אמיתית ללא זה.

בדורנו, שועטת החירות וכובשת (יחד עם השוויון) את העולם - ההגדרה העצמית והריבונות מהזירה הבינלאומית מגיעות גם לאזור האישי. אם בעבר היה ברור כיצד יש לחיות, הרי שבתרבות הכללית בעלת המוסר המצומק כיום, כל עוד לא נפגע הזולת - הכול פתוח.

אחד התחומים היסודיים בחיים שעברו טלטלה עזה בהקשר זה הוא תחום המשפחה: יכול האדם לבחור האם, מתי, עם מי ואיך להקים משפחה.

ההדרכה וההנחיה של התורה נותרה ללא נייע, אולם החירות והבחירה מאפשרות לנו להעמיק בהכרת הרצון העומד בבסיס מה שהיה ברור מאליו. מתוך אמון בנותן התורה והחיים, ומתוך אחריות לבחירותינו, אנו קרואים להעמיק בסדר, בכללים ובגבולות, ולגלות כיצד הם, ודווקא הם, מוציאים אותנו לחירות אישית, משפחתית ולאומית. מהן המתנות הטובות הגנוזות בדברים שהיו ברורים מאליהם וכבר לא כל כך, לפחות לא עבור כולם. ומי יודע אם לא לשם העמקה והצמחה זו הגיעו השאלות והבירורים לפתחנו.

לסיום, אי אפשר בלעדיה: הקורונה. לא ידוע מה יהיה המצב העדכני בעת ליל הסדר, אבל אחת ההשלכות של האירוע העולמי הזה היא עלינו ברמה האישית והמשפחתית. בדומה לליל יציאת מצרים, בעת שהמשחית עובר לנגוף בחוץ, כל משפחה מסתגרת עם עצמה בפנים. הזדמנות חד פעמית להרפות מהעולם השואב החוצה ולחזק ולהעצים את הקשרים הקרובים אלינו ביותר. בסופו של דבר זה מה שנותן לנו כאן את החוסן הלאומי.

דומה שאין חג משפחתי יותר מליל הסדר. לילה זה מאפשר לנו להתבונן ולהעמיק יותר בנס הנפלא שנתן לנו א-לוהים: המשפחה. בואו נעשה זאת ביחד.

משפחה עושה עלייה

יאיר הרשקוביץ

העבדות - הרבה פנים לה. יש שהוא עבד לאדון אנושי רם מעלה ממנו, אדון הגוזל ממנו את זמנו - ומתוך כך את אישיותו. יש המשוחרר לנהל את הזמן אך הוא עבד לעצמו, ליצריו, למצוריו, לצרכיו, לצריכותיו.

עם ישראל הביא לעולם את בשורת החירות. ראשון מבשרי החירות האנושית היה אברהם אבינו עליו השלום, שכסימן לבניו יצא בעצמו לחירות מאור כשדים לארץ ישראל. איש החסד גם התווה לנו את הדרך ליציאה זו: לצאת מעצמנו, לראות את האחר, את צרכיו, ולגמול עימו חסד שלא על מנת לקבל. זה היסוד לבניין העולם - "עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ג), וזה השורש לבניין האישיות ולעבודת ה' - ועבד ה' לעולם חופשי!

עם ישראל יצא ממצרים "לְמִשְׁפַּחְתֶּם לְבַיִת אֲבוֹתֶם" (במדבר א, ב), זהו הבסיס ליציאה לחירות. המשפחה היא הסדר המאפשר חירות אמיתית, אפילו של האדם מעצמו. עולם של חסד מתחיל מהמעגל הקרוב של החיים. אין נתינה גדולה יותר מהנתינה בתוך חיי המשפחה, מהענקת החיים עצמם ועד לדאגה למילוי כל פרטי צרכיהם.

חירות חייבת גבולות כדי להתגלות, כדי שלא תהפוך לשעבוד חדש ועמוק יותר. חיי המשפחה מספקים גבולות אלו, מכוונים את זרימת החיים ושומרים מסחיפה וטביעה בשטפם. מאפשרים להיחלץ ממסגר פרטיותנו, לעלות ולצאת אל עבר מקומנו ברכוש גדול.

ברית כרותה לבית

הרב איתי אליצור

מצוות הפסח היא מצוות הבית. ה' מצוה לקחת "שֶׁה לְבַיִת" (שמות יב, ג), בדם השה מציינים את "הַבְּתִימִים אֲשֶׁר יֵאָכְלוּ אֹתוֹ בְּהֶם" (שם פס' ז), ולכן "וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בַּיְתוֹ עַד בֹּקֶר" (שם פס' כב).

המילה "בית" חוזרת שוב ושוב בפרשה, לא רק במובן של מבנה אלא גם במובן של משפחה, שושלת. במצרים לא נבחרו יחידים. נבחרו בתים.

מצוות הפסח קשורה למצוות המילה. המילה מבדילה את האיש היהודי מאיש שאינו. הפסח מבדיל את הבית היהודי מבית שאינו.

במילה ובפסח מובדל אדם מהעמים ונהיה חלק מישראל, בלעדיהם הוא נכרת מישראל. המילה

<<

מקדשת כל יחיד ויחיד, אבל הפסח מקדש את בתי ישראל. הוא מבדיל את העם מעם אחר. וזהו ייחודו. אפשר להבדיל את ישראל מהגויים רק בתנאי שהם אינם עומדים כל אדם לעצמו. כל אדם לעצמו - סופו למות. רק אם כל אדם הוא חלק משרשרת הדורות, יושב בביתו ומסמן את ביתו מבחוץ בדם הפסח, ובתוך הבית מלמד את בניו ובני ביתו אחריו להמשיך את הברית הלאומית הלאה, תוכל ברית זו להמשיך להתקיים, וכחלק ממנה ומכוחה, גם כל אחד מבניה יתייחד לעמו ולא-לוהיו.

קערת הסדר

מרור

כורך

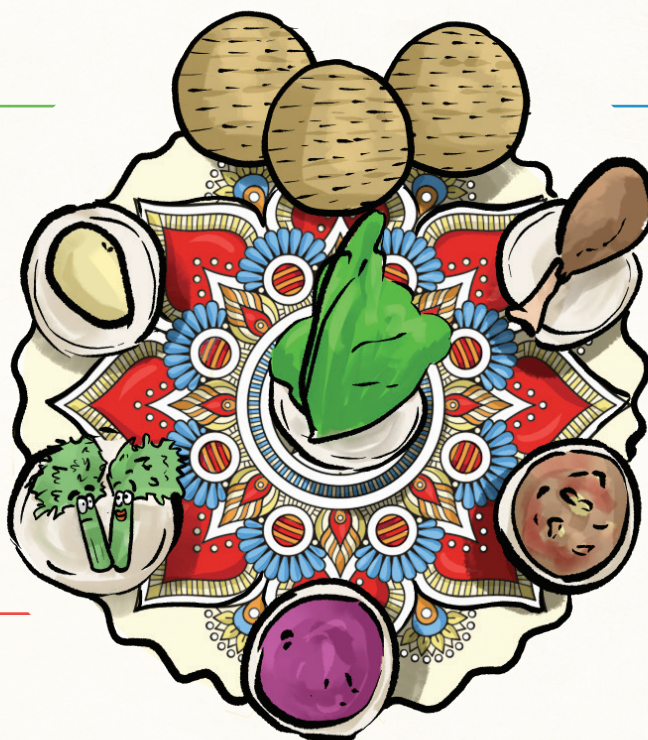
שולחן
עורך

צפון

ברך

הלל

נרצה

קדש

ורחץ

כרפס

יחץ

מגיד

רחצה

מוציא-

מצה

אהבה פשוטה

הרב ליאור לביא

"טוב פת חרבה וְשְׁלוֹהָ בָּהּ מִבֵּית מְלֵא זְבָחֵי רִיב" (משלי יז, א).

משפחת עם ישראל יוצאת ממצרים ביד רמה ובזרוע נטויה; ניסים מופלאים מלווים אותה על כל צעד ושעל, ואפילו "רכוש גדול" נמצא ברשותה. בקיצור, עם של עבדים יוצא בכבוד של מלכים. ובכל זאת, מכל סמלי הגאולה דווקא המצה הצנועה, לחם העוני, הוא הנשאר לנו, יותר מכול, למזכרת מכל היציאה המופלאה הזאת.

מה באה לבטא הנצחת העוני, המתבטאת בלחם העוני שנמצא במרכזו של ליל הסדר?

נראה שהמצה הבסיסית, הפשוטה, התמציתית, מבטאת יותר מכול את החירות המשפחתית מכל שעבוד לחולף ולמשתנה. הכסף והזהב, עם כל חשיבותם, עשויים לייצר תנאים נוחים אך עלולים גם לשעבד ולייצר תלות שאיננה נוגעת בעיקר, במהותי.

כשאנו מציבים במרכז את לחם העוני, אנו בעיקר אומרים שבמרכז לא נמצא לחם העושר. לא תנאי החיים החיצוניים מרכזים ומייצבים את משפחתנו סביבם. המשפחתיות שלנו אינה תלויה ומשועבדת לשום גורם חיצוני. נשמת הבית וברכתו, השייכות למהות, מופיעות בצורה בולטת דווקא כאשר הפת איננה אלא פת חרבה, לחם

עוני. אז מתחדדת ההבנה שמרכז הכובד שלנו הוא פנימי. כמו זוג צעיר, שאין להם אלא אהבתם. וכמה חירות ועושר יש בכך.

היציאה ממצרים אל הפועל

ד"ר שלמה שיש

בחלק העליון של קערת הסדר אנו מניחים בצד ימין את הזרוע (הרומזת למידת החסד, הגאולה שנעשתה בזרוע נטויה) ובשמאל ביצה קשה (הרומזת למידת הגבורה). שתיהן יחד מלמדות אותנו על תהליך גאולת האומה ביציאת מצרים ומהן גם נלמד על התפתחות האדם ו"גאולתו" - התגלות מהותו וייחודיותו במהלך חייו.

הביצה הגולמית מבטאת התפתחות הדרגתית. היא עדיין אינה תרנגולת מושלמת. עם זאת, בתוכה כבר נמצאת התרנגולת כולה בפוטנציאל, ויתרה מזו - התרנגולת, "יעדה" של הביצה, היא זו שמעוררת ומפעילה את כל כוחות הצמיחה שבביצה.

כך גם בנו. כבר בביצית המופרית קיימים כל כוחות החיים והתכנים הנדרשים להתפתחות האדם, אך להופעתם ידרשו זמן, תהליכים והדרגתיות, ויד מכוונת מלמעלה - גם של ה' וגם של ההורים. כדי "לפתוח" מתנה תמציתית זו נדרשת השגחה מתמדת והשקעה בפיתוח ובטיפוח של הילד, נוכחות, תמיכה נפשית וחומרית ואמון גדול של ההורים. רק בזכות החום של התרנגולת המסורה שתמיד תימצא שם עבורה, תוכל הביצה לצאת מקצרי קליפתה הקשה ולהפוך בעצמה לתרנגולת יפהפייה.

נקודה למחשבה: אילו חלקים בתוכנו אנו מזהים שצריכים להתפתח ולהתגלות?

יש טעם למפגש

ד"ר שלמה שיש

באכילה יש סוג של מפגש בינינו לבין העולם שסביבנו. לכל מפגש יש חוויה משלו, טעם מיוחד: מתוק, מריר, מלוח או חמוץ (החריפות איננה טעם אלא כאב). הקערה שבמרכז שולחן הסדר המשפחתי כוללת ארבעה טעמים אלו, וגם במערכות היחסים בינינו יש כמה גוונים...

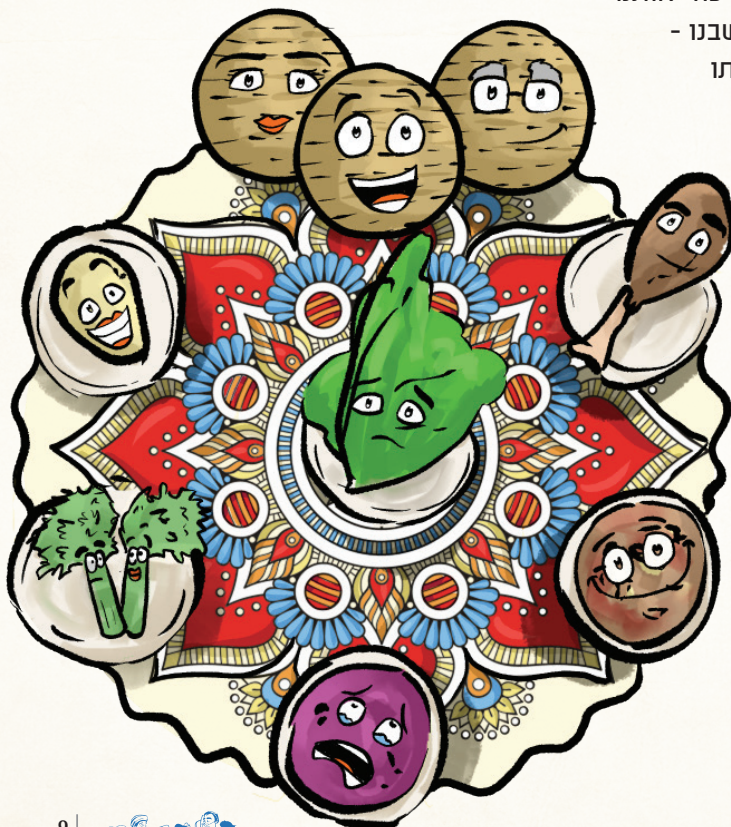
החרוסת מזכירה את הטיט שחיבר את הלבנים למבנה. המתיקות מושכת ומקשרת בינינו למזון (בלשון התנ"ך, פרי מתוק נקרא "פרי מגדים" - מתיקותו מאגדת את האדם והמאכל). האהבה והאחוה הנעימות מחברות את המשפחה.

בצמוד לחרוסת נמצא המרור (שיכול להופיע גם במשבצת החזרת) - שעתיד להיכרך בה. בחיים משותפים יש לעיתים גם מרידות, מרידות, תסכולים ואי-הבנות, אולם מעטפת האהבה סופה להכיל ולהחזיר לטוב ולמתיקות את כל אלה.

עבודת הפרך של ס' (שישים) הריבוא שברה את הגוף, אך הכשירה את רוחנו לייעודנו הנצחי - עם המיוחד לא-לוהיו. גם המלח מכשיר מאכלים לאכילה, מחדד את טעמם העצמי ומשמר אותם. כוחות אישיותנו עשויים להופיע בתחילה בצורה לא

מכוונת. מעבדת המשפחה מצריכה אותנו לדייק, לחדד ולהעצים את הטוב שבנו - בהכונה אישית פנימית (כמליחות העצמית העדינה של הכרפס) ובהכונה מהסובבים (כמי המלח העוטפים).

לכאורה הטעם החמוץ נדחה מליל הסדר. חמץ בפסח בבל ימצא. כשבעל האגו המקולקל מתעמת עם סביבתו, המפגש מוחמץ. אולם יחד עם השבתת החמץ, אנו מכניסים בחרוסת האהבה גם פירות חמצמצים. המשפחה היהודית מכילה את כל ארבעת בניה.

כשחל בשבת מתחילים כאן:

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר:

למנהג עדות המזרח, פותחים את הקידוש בפסוקים אלו:

יּוֹם הַשַּׁבָּת. וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם:

וַיְכַל אֱ-לֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱ-לֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּו שְׁבַת מְכַל מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר בָּרָא אֱ-לֹהִים לַעֲשׂוֹת:

כשחל בחול מתחילים כאן:

אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יי מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ. אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:

וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי יי אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

סְבִרֵי מְרֻנָּן:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מְכַל עַם וְרוֹמְמָנוּ מְכַל לְשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו. וַתִּתֵּן לָנוּ יי אֱ-לֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (לשבת שְׁבֻתוֹת לְמִנוּחָה ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה
חֲגִים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן (אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה ו) אֶת יוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֲרוּתָנוּ
(בְּאַהֲבָה) מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ זָכַר לִיצִיאַת מִצְרָיִם. כִּי בָנוּ בְּחִרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מְכַל הָעַמִּים.
(וְשֻׁבַת) וּמוֹעֲדֵי קִדְּשָׁךְ (בְּאַהֲבָה וּבְרִצּוֹן) בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הַנִּחַלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי
מְקַדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִים:

כשחל במוצאי שבת:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ:
בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמְּבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחַל בֵּין אֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל
לְעַמּוּם בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קֹדֶשׁ שְׁבַת לְקֹדֶשׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּת
וְאֵת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה קֹדֶשֶׁת. הַבְּדִלָּת וְקֹדֶשֶׁת אֵת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
בְּקֹדֶשֶׁתְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמְּבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ: עַד כֵּאן.

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזְמַן הַזֶּה:
וְשׁוֹתִים בְּהַסִּיבַת שְׂמָאל.

חיים מלאים ביקשנו

הרבנית חוה מנסבך

ליל הסדר נפתח בקידוש על היין. החיבור ליין - משקה משכר - עשוי לבלבל. האם אנו מעוניינים לחגוג חירות בשיכרון חושים?

אנו מברכים על היין בכל ליל שבת וחג, כמו גם באירועים הנוגעים לעצם החיים כחתונה וברית מילה, מתוך הכרה בכוח האיזון בחיים.

אם ברצוננו לחוש את עומק החוויה, להבין את העניין הרוחני המיוחד שכל זמן מקודש נושא בכנפיו, אין די בכוחו של השכל. השכל הוא גבוה, אבל תחושת החיים מפעמת בעורקי החושים והרגשות. הקישור בין מעט יין, משמח ומפעים מבחינה תחושתית ורגשית, לבין ההבנות המחשבתיות הגבוהות - מתאים לנפש האדם הממזגת רוח וחומר כאחד.

ואם הקודש מרומם את הרוח, קודש הקודשים מגיע עד לחומר. לכן, באופן לא מפתיע, נעשים גם הקידושין על כוס של יין. חיי משפחה בקדושה ממזגים את השותפות הרוחנית של האיש והאישה עם ביטוייה החומריים. גם ברית המילה לתינוק, הכוללת ברכה על היין, נועדה בין היתר לזכך את הצד החומרי ולרומם את הפן הרוחני שבתשוקה לחיים.

חיים מלאים אנו מבקשים,

מלאים בשמחה,

בעונג, בטוב, בקדושה.

נוטלים ידיים אך לא מברכים על נטילת ידיים.

טהור, נקי, מכוון

הרבנית חוה מנסבך

כל ארכיאולוג מתחיל יודע, שאם מצא בחפירה דבר מה שדומה למקווה טהרה, התל שהוא חופר הינו יישוב יהודי. הטהרה לוקחת חלק חשוב ביהדות. נטילת הידיים הכפולה בליל הסדר, גם היא חלק מעולם הטהרה היהודי.

את התקנה ליטול ידיים לקראת סעודה, תיקן שלמה המלך. החכם מכל אדם, שבנה את בית המקדש, כיוון את היהודי לאכול את מזונו מתוך טהרת הידיים.

האכילה - פעולה שכל חי מבצע - יכולה להיות אנושית ולא בהמית, אם היא תיעשה מתוך הכרה, כבוד עצמי, ותכלית. בהמה אוכלת מתוך אבוס, אדם מכוון את עצמו לאכול מזון נקי ואסתטי, בהגשה נעימה, ועדיף גם בחברה נעימה.

הטהרה מאפשרת שדרוג נוסף של המזון - ברמה הרוחנית. לא מדובר בצורך גופני נטו, אלא בעבודת ה'. מי שאוכל מתוך טהרה ומתוך מודעות, זוכר שחיוו תלויים בנותן המזון ומשתדל להיות ראוי לכך.

לכן, בליל הסדר, שבו כל אכילה היא לצורך עבודת ה', אנו מקפידים על נטילה גם לצורך אכילת הכרפס הטבול במשקה.

אנו אוכלים את המרור כדי לזכור את מרירות השעבוד ומתיקות החופש, את המצה כדי להיות חלק מחיי חופש רוחני - ללא מחמצת של שעבוד ליצר הרע, ואת החרוסת שממתיקה לנו את החלקים שעדיין משועבדים בנו. כשהוא בטהרתו, יצר האכילה משרת את עבודת ה' שלנו, מתוך חיבור לשמחה ולהנאה שבגוף.

וכך צריך ויכול להיות הקשר שבין איש לאשתו, אף שאיננו בבחינת "אהבה אפלטונית": טהור, נקי, מכוון, ומתוך כך - גם קדוש.

לוקחים כרפס, טובלים במי מלח ומברכים בורא פרי האדמה בכוונה לפטור גם את המרור, ואוכלים בלי להסב:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא פְרֵי הָאֲדָמָה:**

שיעור בתיאבון

ד"ר שלמה שיש

ברובד הפשוט ביותר, הכרפס הינו מתאבן. ייעודו לגרות את התיאבון ובעקבותיו להרבות את העונג שבאכילה. יעד מפתיע. הרי מה היינו מצפים מסעודה חגיגית, שולחן משפחתי הערוך בטוב טעם שסביבו מתכנסים כל בני המשפחה, לספר ולהודות על הצלת עמנו משעבוד המצרים? מן הסתם היינו מחפשים מוטיבים המעודדים אינטראקציה בין המסובים. אולם תיאבון ועונג חושני, כפי הנראה, מחדדים את התרכזות האדם בעצמו...

אולם אם נצלול מעט פנימה, נגלה שהורמון התיאבון, הגרלין (Gherlin) משתתף באופן מרכזי במרבית תהליכי הלמידה! דווקא גירוי תיאבון האכילה של המסובים יכול לעורר את תיאבונם ללמוד, או לכל הפחות לסייע להם בהפנמה ובעיכול של המסרים הערכיים בלילה זה.

כמו מזון גשמי, גם מזון תודעתי ניתן "לבלוע" ללא תשומת לב, מתוך התרכזות במטרה ובהישג, וניתן להתרכז בו עצמו, להתענג עליו ולהפנימו לעומק רב יותר לאין ערוך.

גירוי התיאבון בסעודה המשפחתית יכול לסייע לבני המשפחה ללמוד יותר זה מזה, על משמעות הלילה, מה אפשר ללמוד ממנו לדורנו, לעצמנו ולמשפחתנו.

חוצים את המצה האמצעית, ואת החצי הגדול שומרים לאפיקומן.

משלם למושלם

הרבנית חוה מנסבך

מצה שלמה ומכובדת, נחצית לשני חצאים:

המחצית הראשונה, מייצגת את לחם העוני והשעבוד, והיא פוגשת לקראת סיום הערב את המחצית השנייה, שנעלמה לה. איחוד שני החצאים מביא בכנפיו גאולה.

למה נחוץ השלב הראשון, הכואב, למה נחוצה החלקיות ורק אחר כך מגיעים לשלמות? כי זוהי הדרך לשלמות - השלם הבראשיתי נשבר כדי להיות שלם יותר בסוף התהליך, כאשר שני החצאים השבורים מתאחדים מחדש. כך נוצרנו, בגן עדן מקדם.

ההפרדה מוכרחת, שכן בלעדיה התודעה איננה במילואה, והאדם האחד - בודד הוא. "הָאָדָם לְבָדּוֹ" (בראשית ב, יח).

יותר מכך, החיבור הכפוי נטול ייסורי חיפוש, אך חסר את מעלת היותו מתוך חופש, בחירה ואהבה. ללא מובן מאליו יש מחיר, אך ההשקעה בו שווה הכול.

האדם זקוק לתודעה אחרת, לחבר נפרד. לנפש להיוועץ בה, להיתמך ולתמוך; למישהו ששונה ממנו לגמרי - עד כדי תסכול לפעמים. רק חיבור עם השונה מסוגל להיות מפרה ופורה, ואכן, בו ביום, עוד בטרם גורשו מגן עדן, מתברכים אדם וחוה בילדים. הקשר מייצר אחריות משותפת כלפי הצאצאים שהם חלק בלתי נפרד מאיתנו, מייצר אהבה ונתינה למישהו נוסף, ומחייב לחלום עתיד, כי אדם שיש לו ילדים בונה להם עתיד. השלם המושלם גדול מהמקור.

באופן קסום, את החצי האבוד של המצה משיבים לנו... הילדים. אותם ילדים שלפעמים שוברים את לבנו, אבל בסופו של יום מגלים את הצפון ומביאים את הלב.

הָא לַחֲמָא עֲנִיא

דִּי אֶכְלוּ אַבְהֵתְנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם. כָּל דְכָפִין יִיתִי וְיִיכּוּל. כָּל דְצָרִיךְ יִיתִי וְיִפְסַח.
הַשְׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא עֲבָדִי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוּרִין:

להגיד את הנצח

ד"ר שלמה שיש

לעומת "סיפור", "דיבור" או "אמירה", משמעות המונח "הגדה" היא הבעת דבר חדש שלא נודע לפני כן, והצבתו כנגד מקבל הדברים. אולם לכאורה, בכל שנה מחדש אנחנו חוזרים בדיוק על אותם המשפטים, הסיפורים והמעשיות, מול אותם האנשים ואותן פנים מוכרות!

אותם דברים עתיקים טומנים בחובם עומקים מתוקים, ובכל שנה ושנה הולכים העומקים ויוצאים לאור. גם כאשר נבחן את פני המשפחה לעומק נגלה שאלו פנים חדשות משנה לשנה, ואם אנו זוכים - גם מיום ליום. והאור הצפון בדברים הנאמרים, מאיר לנו באור חדש את האנשים הקרובים לנו ואת מערכות היחסים עימם. אופי הקשר המשפחתי של אתמול הוא לא הקשר של היום, והמסר שקיבלנו מן ההגדה לפני שנה הוא לא מה שנקלוט בשנה זו.

באמירת ההגדה אנו מתאגדים סביב הנצח. עם הנצח בנוי ממשפחות החורזות את שרשרת הדורות, מאבות האומה עד אבות המשפחה. בהגדה לבנינו אנו ממשיכים ומוסיפים חוליה חדשה ומעמיקים יותר את אלו שכבר יצאו לאור עולם.

כל דכפין
ייתי ויכיל

תודה שבאתם

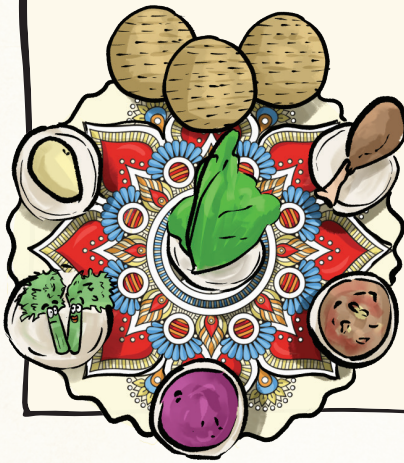
הרבנית רות בנימין

רגילים אנו להשתמש בביטוי "כל דכפין" במובן של "כל אחד", ולמעשה הפירוש הוא: כל הרעב יבוא ויצטרף (כפנא=רעב). כל הרעב? כמה מאיתנו יצאו לאחרונה לחפש הומלסים ולארחם בביתנו החמים?

זיכרון חי יש לי מדבריו של הרב יהודה קופרמן זצ"ל, שזכיתי להיות תלמידתו: "גר, יתום ואלמנה שבתורה, אלו אנשים שחסר להם. לא שאין להם". ולמי לא חסר דבר מה בחיים? האם יש הבטחה שיהיה לאדם תמיד מה שיש לו היום? "גלגל הוא שחוזר בעולם" (שבת קנא, ב).

קשה לחשוב על כך לעומק ובכל רגע, כי נאבד את חדוות החיים והיצירה. אבל באמת, "כי רָגַע בְּאֶפְסוֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ" (תהלים ל, ו), קיום היש והתמשכותו בחיינו - חסדי ה' הם, והאין שבחיי זולתנו - לא ממיעוט חכמתו או השקעתו.

לכן, כל אימת שמתקדש חג, נקדים ונזמין להסב עימנו את מי שחסר לו: ממון, מקום, אהבה, ילדים, כל מה שחסר - להסב עימנו, להיות חלק ממשפחתנו; נשתדל להיעזר באורחים במידת האפשר בהכנות לחג.

בפרט בליל הסדר, חג המשפחה, כשכל כך מורגש מי "שלם" לכאורה ומי לא, אם נהיה בעמדת נפש פנימית של "רעב לאורחים": "יש לך דברים שאתה מעניק לנו, איננו שלמים בלעדך", "עדיין לא בנית את ביתך? כרגע אין לך בית? אנחנו כאן איתך, כי לכל אחד חסר משהו" - איזו ברכה תשרה, קבלה אמיתית במקום שיפוטיות, כבר לא יהיה סיוט להתארח. "כל דכפין" הוא אכן - כל אחד!

המרחק בין המוח ללב

הרבנית רות בנימין

האומנם? עבדים עדיין? דומה שאין בני חורין מאיתנו כשהכול מופעל מרחוק או בלחיצת כפתור. חיי רווחה ונוחות שלא היו כמותם מותרים זמן רב לתענוגות ולהתפתחות אישית. ובכל זאת? ליל הסדר משמש הזמנה נהדרת לעשות סדר פנימי באורחות חיינו ובתבניות מחשבותינו.

ידוע מאמרותיהם של חכמי הנפשות, ש"המרחק הגדול ביותר הוא בין המוח ללב". בוודאי היינו רוצים להשקיע בערכים החשובים שלשמם הגענו לזה העולם. אנו מיטיבים גם להסביר מה חשיבותה של השקעה כזו.

אך מה קורה בפועל? פער מכאיב בין ההכרה למעשה.

עבדים הננו, ולא לפרעה במצרים. אלא לעצמנו ולבחירותינו.

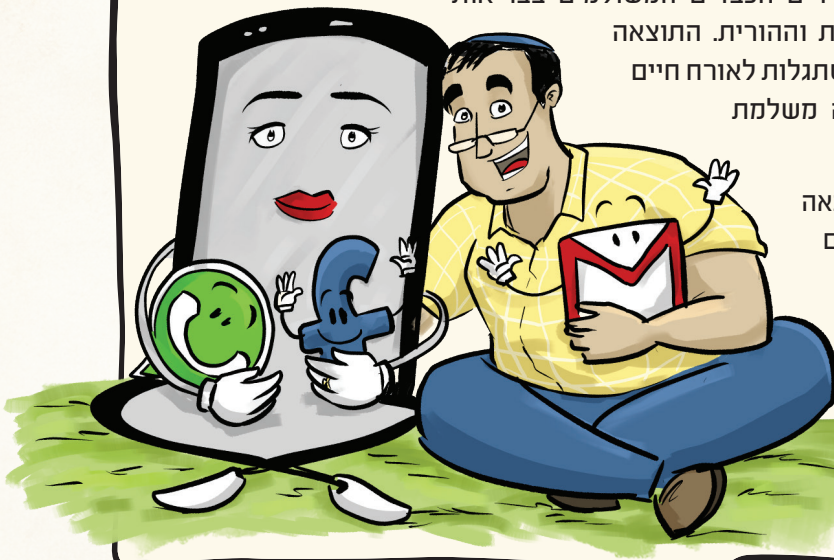
אז יש בית ורכב ושלל הנאות חומריות. והיכן הילדים שלמענם אנו עובדים מבוקר עד ערב? "והנער איננו"...

כפיצוי על הריחוק הרגשי, ותוך כדי התאמה לרוח זכויות הפרט, אנו מונהגים, לעיתים קרובות, על ידי ילדינו שהפכו ל"נסיכי" הבית, ואנו נאלצים לספק להם מכשירים, נסיעות ושחרורים ממטלות. נפעלים מתוך אילוץ פנימי ומפחד לאבד את אהבתם ולא מתוך בחירה מאהבה. אנו "עובדים אצלם" במקום להנהיגם.

רובנו גם "עובדים" שעות נוספות עבור מוסכמות חברתיות, ובמקום לקבוע כמה זמן מוקדש לבניין המשפחה, אנו מניחים לשעות העבודה לכבוש את זמננו המשפחתי. זאת, מבלי להיות ערים למחירים הכבדים המשולמים בבריאות האישית ובנוכחות הזוגית וההורית. התוצאה הבלתי נמנעת היא שבהסתגלות לאורח חיים עבודתי כזה, גם האומה משלמת מחיר קולקטיבי יקר.

השתא עבדי - לשנה הבאה בני חורין. בוחרים מהיום - לבדוק את סדרי העדיפויות אחד לאחד ולצאת לחופשי. אנחנו ובתינו.

פשוט, "בוחרים במשפחה".

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות.

שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כלו מצה:

שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור:

שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים:

שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין, הלילה הזה כלנו מסבין:

שאלות פתוחות, שאלות פתוחות

ד"ר שלמה שיש

חג הסדר, מיוחד הוא לשאלות הילדים. כל גאולת מצרים התחילה בשאלה של ילדה. ילדה ששאלה בתמיהה את גדול הדור, אביה, על גירושי אמה. עמרם הקשיב לשאלת בתו, השיב את אשתו ויחד עם זה השיב את יכולת השאלה והתקשורת בין עם ישראל לקב"ה. בזכות השאלות וההקשבות החל הדיבור להיגאל.

גם בהמשך תהליך הגאולה אנו פוגשים בשאלה, כשבני ישראל שואלים מהמצרים כלים ושמלות - שעל פי האמת היו ביד מצרים אך שייכים היו לישראל. זו הייתה גאולת החומר.

השאלות מבטאות עמדה נפשית של מוכנות לקבל - כל תשובה שנשיב להם. אמון עמוק טמון במוכנות זו. ואנו, האמונים על גידול ופיתוח ילדינו, מוכנים בשמחה להשיב להם, אולי גם לעצמנו.

בחג האמונה הילדים שואלים, בחג האמונה אנחנו מקשיבים. וכאשר אנו זוכים לפתוח את אוזנינו ואנו פנויים להקשיב - גם לתוכן וגם לסגנון הייחודי והחינני של כל ילד וילדה - אזי יכולים אנו לשמוע ולקבל בעצמנו הרבה מעבר לשאלות. בזכות ההקשבה החודרת והעדינה והמוכנות לחידוש ולהפתעה מעבר למה שהורגלנו, אנו מסוגלים לשמוע תדרים שבדרך כלל נעלים מהכרתנו. אנו משיבים לשואלים את ששייך להם ונמצא בידינו, ומוסיפים בכך עוד לבנה לבניין הגאולה.

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם,

וַיִּזְצִיאֵנוּ יי א-לֵהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה. וְאֵלֹהֵינוּ לֹא הוֹצִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הֲרֵי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מְשַׁעֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם. וְאִפְּלוּ כָלֵנוּ חֲכָמִים כָּלֵנוּ נְבוֹנִים כָּלֵנוּ זְקֵנִים כָּלֵנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמְּרֻבָּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח: מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בְּבֵית בְּרַק וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלֵּילָה, עַד שֶׁבָאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם רַבּוֹתֵינוּ הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הֲרֵי אֲנִי כִּבְּן שְׁבַעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֹּאמַר יִצִּיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת עַד שֶׁדָּרְשָׁה בֶּן זוֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר, לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהֵבִיא לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ:

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם, בְּרוּךְ הוּא,

בְּרוּךְ שֶׁנֶּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא.

זיכרון לאומי

הרב איתי אליצור

"למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". אל מי פונה התורה במילים אלו? אם הכוונה לאדם הפרטי, הרי יכול האדם לזכור את אשר קרהו רק למשך כל ימי חייו. וימיו קצרים ביותר. והזיכרון, מה יהא עליו? איתו ירד אל בין רגבי עפר.

נראה שהתורה פונה לעם ישראל כיחידה לאומית אחת. גם עם יכול לזכור את אשר קרהו כל ימי חייו. וחיייו - נצח הם. כאדם שתאיו מתחלפים והוא ממשיך וחי, כך גם העם ממשיך לחיות אף שאנשיו הפרטיים מתחלפים. עם ישראל שיצא ממצרים עדיין חי וזוכר. יכול הוא להעביר את הזיכרון לנצח, משום שהוא בנוי כבתים, וכל בית מעביר את הזיכרון לבניו ובני בניו ממשיכו.

כל עם שומר על הזיכרון הלאומי שלו ומעביר אותו מדור לדור, אבל הדרך העמוקה והמשמעותית ביותר להעברת הזיכרון היא בהיות הזיכרון עובר מדור לדור גם כסיפור אישי ומשפחתי. התלכדות הזיכרון הלאומי והמשפחתי יוצרת עוצמה מיוחדת, עד כדי כך שלאחר אלפי שנים, רואה עצמו כל אחד מבני העם "כאילו הוא יצא ממצרים".

כַּנְגֵד אַרְבַּעַה בְּנִים דְּבֵרָה תוֹרָה:

אַחַד חָכָם. וְאַחַד רָשָׁע. וְאַחַד תָּם. וְאַחַד שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשֵׂאוֹל:

חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר: מָה הַעֲדוֹת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יי אֶל-לְהִינּוּ אֶתְכֶם. וְאַף אַתָּה אָמַר לּוֹ כִּהְלָכוֹת הַפֶּסַח אֵין מִפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן:

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר: מָה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם. לָכֶם וְלֹא לּוֹ. וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַפֶּלֶל כִּפָּר בְּעַקְרָו. וְאַף אַתָּה הִקְהָה אֶת שְׂנָיו וְאָמַר לּוֹ. בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרָיִם. לִי וְלֹא לּוֹ. אֱלֹהֵי הָיָה שָׁם לֹא הָיָה נִגְאָל:

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר: מָה זֹאת. וְאַמְרַת אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יי מִמִּצְרָיִם מִבֵּית עַבְדִּים: וְשְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשֵׂאוֹל אֶת פֶּתַח לּוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר, וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרָיִם:

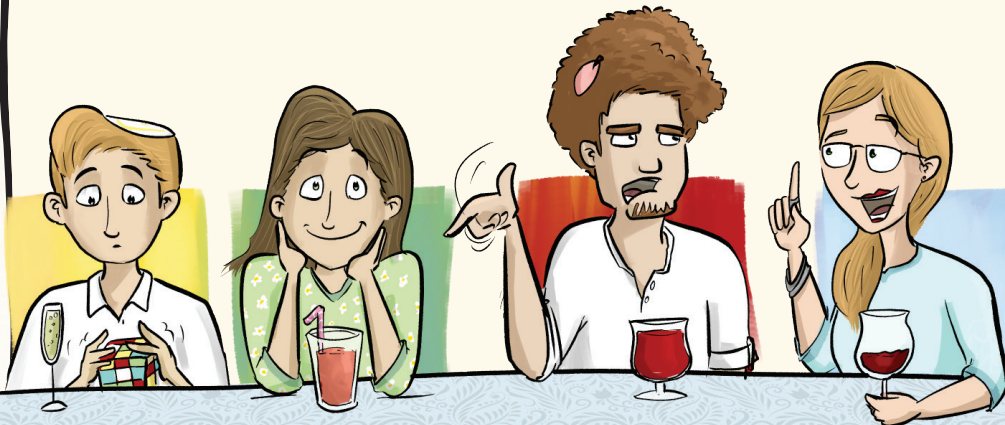
אהבה וחכמה

ד"ר עינת רמון

ארבעת הבנים בהגדה מסמלים ומשולים לארבעה עולמות שונים בקבלה, לארבע לשונות של גאולה, לארבעת חלקי ליל הסדר (המצוינים באמצעות ארבע כוסות) ולארבעה כוחות נפש שונים המתרוצצים בכל אחד ואחת מאיתנו: ניכור (הרשע), היתממות (התם), חוסר ידע (שאינו יודע לשאול) ומחויבות מתוך הזדהות (החכם).

ואולם, לא בכדי חז"ל פירשו את הפסוקים המציינים, כביכול, צו כללי להעברת סיפור יציאת מצרים מדור לדור, כמכוונים לארבעה בנים ממש היושבים סביב שולחן ליל הסדר ומתבוננים בסיפור יציאת מצרים באור שונה. ארבעה בנים אלו מייצגים את סיפורו של העם היהודי, על מחלוקותיו, על אלו היוצאים ממנו ואלו הבאים בשעריו ועל אלו הממשיכים חלקית או בכל מחיר את דרכו. במרכז ההתלבטות החינוכית בולט הבן הרשע. ר' שלום נח ברזובסקי, בעל ה"נתיבות שלום", מדגיש שרוב ההגדה נאמרת על הבן הרשע ועבורו! מדוע? ממבט של הכרת הטוב - עצם ישיבתו לשולחן ליל הסדר היא שמחה גדולה למשפחה היהודית. יכול היה שלא להיות שם כלל!

ברוח מורשת הרב קוק ניתן לחדד ולהדגיש כי חז"ל לא ויתרו על מעמד-העל של הבן ה"חכם": המחויבות לתורה היא עקרון יסודי. אך לצידה, מקום הבן ה"רשע" לא נפקד! זאת, מתוך אהבה ותקווה שעל ידי חיזוק המחויבות לתורה מחד גיסא, וקירוב הרחוקים והמנוכרים מאידך גיסא, בגאולה השלמה, כל בניו ובנותיו של עם ישראל יהיו במדרגתו הרוחנית של ה"חכם".

יכול מראש חדש,

תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מפעוד יום, תלמוד לומר בפעור זה. בפעור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניה:

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו,

ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו. שנאמר, ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר יי א-להי ישראל, בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים: ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולף אותו בכל ארץ כנען וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק, ואתן ליצחק את יעקב ואת יעשו, ואתן לעשו את הר שער לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים:

ופשוטים הדברים וחיים

הרב ליאור לביא

תמונה שווה אלף מילים, והמחשה חיה שווה מיליונים. נמחיש זאת במעשה שהיה: זוג צעיר שעבר תהליכי התקרבות ליהדות הגיע להתארח בסעודת השבת הראשונה בחייהם, בבית חב"ד באוסטרליה. במהלך השבת הרב והרבנית שאירחו אותם דיברו איתם על רעיונות עמוקים, על מהות השבת ועל עניינים העומדים ברומו של העולם היהודי.

והזוג הצעיר הזה, שעומד כשבועיים לפני החתונה, מקשיב, אבל הרב והרבנית המארחים מרגישים שהאורחים שלהם לא ממש איתם... והם מתפלאים, מה הבעיה? למה הם לא מתפעלים מהרעיונות היפים והעמוקים שהם מסבירים להם?

במהלך הארגונים של מוצאי השבת, התבררה התעלומה: הזוג הצעיר התפעל מדבר פשוט הרבה יותר שחוו לראשונה השבת - מהעובדה שיושבת משפחה; אבא ואמא, ילדים, ואחד הילדים זרק בשובבות על אחיו זית... ויש כיסאות ושולחן ובדיחה וברכה... וזה היה פלא גדול לאין ערוך מבחינתם לעומת הרעיונות הנחמדים על השבת והיהדות.

העוצמה של היהדות, אולי יותר מכל דבר אחר, נעוצה בביטוי החי והטבעי של המסורת. את המסר של הגאולה אנו מעבירים מול המצה והמרור, כשאנו טועמים את מרירות השעבוד וזריזות היציאה. הישיבה המשותפת סביב השולחן, האכילה, ההווי המשפחתי השמח והטבעי - כל אלה גדולים ועמוקים יותר מכל רעיון תורני או פילוסופי, גדול ועמוק ככל שיהיה.

"ופשוטים הדברים וחיים ומותר במ לנוע, ומותר, ומותר לאהוב..." (לאה גולדברג)

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם, בְּרוּךְ הוּא, בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא.

שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ, לַעֲשׂוֹת כְּמָה שְׁאָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים. שְׁנָאֵמַר: וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תִּדְעַ כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִכִי וְאַחֲרָי כֵן יֵצְאוּ בְּרוֹכֵשׁ גְּדוֹל:

מכסה את המצה ומגביה את הכוס

וְהִיא שְׁעַמְדָה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֹא אֶחָד בְּלָבָד עָמַד
עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ אֶלָּא שְׁבָכָל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ
לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם:

סיפורה של ברית

הרב עזריאל אריאל

ההגדה של פסח היא סיפורה של הבטחה. הבטחת ה' לאברהם בברית בין הבתרים: "יְדַע תִּדְעַ כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ... וְאַחֲרָי כֵן יֵצְאוּ בְּרוֹכֵשׁ גְּדוֹל" (בראשית טו, יג-יד). הבטחת ה' ליעקב: "אֲנִכִי אֶרְדֶּה עִמָּךְ מִצְרַיִם וְאֲנִכִי אֶעֱלֶךָ גַם עִלְיָה" (שם מו, ד). הבטחה זו מלווה אותנו באלפיים שנות גלות, ועליה שרים אנו בחגיגות: "והיא שעמדה לאבותינו ולנו".

הברית שבין הקב"ה לישראל - כמו כל ברית בין שני צדדים - על שתי רגליים היא עומדת: על אמון ועל נאמנות. כל צד נאמן להבטחותיו, וכל אחד נותן אמון בזולתו כי יקיים את הבטחותיו שלו. האמון שבין כורתי ברית אינו בנוי על כוחה הפורמלי של ההבטחה, אלא על תודעת הברית, הקובעת כי שני צדדים אלו במובן מסוים - אחד הם.

לא בכדי נמשלת הברית שבין ה' לעמו לברית שבין איש לאשתו. הנישואין אינם אחד ועוד אחת היוצרים שניים, אלא אחד ועוד אחת היוצרים אחד משותף גדול, הכולל את שניהם. הקשר ביניהם אינו בנוי על פנקסנות המודדת כמה נתן כל אחד וכמה קיבל, אלא על האחריות המשותפת לטפח את "האחד המשותף", את ה"אנחנו". וכבר אמר הצדיק הירושלמי, ר' אריה לוי, כשבא עם אשתו אל הרופא: "רגלה של אשתי כואבת לנו". וכך גם הקב"ה עם עמו ישראל: "בְּכָל צָרְתָם לוֹ צָר וּמְלֶאכֶה פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם..." (ישעיה סג, ט). וישועת ישראל, ישועת ה' היא.

מניחים את הכוס, מגלים את המצות ואומרים:

צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים
ולבן בקש לעקור את הכל. שנאמר:

**אַרְמִי אֶבֶד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִמָּה וַיִּגֶר שָׁם בְּמֵתֵי מֵעֵט,
וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָדוֹל עֲצוּם וָרֹב:**

תוכניתו הערמומית של לבן הארמי

ד"ר עינת רמון

באיזה מובן ביקש לבן "לעקור את הכול" ולהזיק לישראל יותר מפרעה? הפרשנויות המסורתיות גורסות שסכנתו של לבן היא היוהרה והגאווה הטמונות בדבריו ואורבות לפתחנו: "הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אפתה ראיה לי הוא" (בראשית לא, מג); תפיסה זו מנוגדת למהותה של תורת ישראל המטמיעה בנו את ערך הענווה נוכח ההכרה כי כל אשר קיים בעולם שייך לקב"ה וניתן לנו מידו. או לחלופין, שלבן התכוון להרוג את יעקב ולמחות את כל זרעו (שהוא אף זרעו שלו עצמו!) מעל פני האדמה. לא עלה בידו לבצע זאת. ולבסוף, יש הסוברים כי לבן שאף בדרכי מרמה לשעבד את יעקב לנצח.

הצעה רביעית נסמכת על כל אלו: לבן, ביוהרתו, ברצחנותו, בערמומיותו, שאף להרוס את זרע יעקב בנסותו לזרוע את זרע הקנאה במשפחת יעקב. יכול היה להשיא את שתי בנותיו ליעקב ביושר, אך במזיד הביא את לאה ליעקב תחת רחל(!). אמותינו, לאה ורחל, ויעקב אבינו עמדו בניסיון קשה ביותר נוכח מעשה נבלה זה של לבן. העובדה שהצליחו לגבור על הקנאה ולהקים ביחד את "בית ישראל", משפחת שבטי ישראל, היא נס גדול ועדות לתעצומות הרוח שלהם. מהם אנו למדים על הכרחיות תנאי ההתגברות על הקנאה לקשר טוב בין האב והאם - מקימי המשפחה - וכל הילדים הגדלים בה.

נקודה למחשבה: אילו דמויות בעם היהודי התגברו על קנאה ואילו נפלו בפח?

מהם נזקי הקנאה ואיך אפשר להתגבר עליה?

וַיֵּרֶד מִצְרַיִם אָנוּס עַל פִּי הַדְּבָר:

וַיָּגֵר שָׁם, מְלַמֵּד שֶׁלֹּא יֵרֵד יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֲלֵא לְגוֹר שָׁם. שְׁנַאֲמַר: וַיֹּאמְרוּ אֶל פְּרַעֲהַ לְגוֹר בְּאֶרֶץ בְּאֲנֹנוּ כִּי אֵין מְרַעָה לְצֹאֵן אֲשֶׁר לְעַבְדֶּיךָ כִּי כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עַבְדֶּיךָ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן:

בְּמַתִּי מֵעַט, כְּמָה שְׁנַאֲמַר: בְּשִׁבְעִים נַפְשׁ יֵרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיִם וְעַתָּה שְׁמֹךָ יִי אֱ-לֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב:

זה זמני וזה עובר

הרב איתי אליצור

יעקב ובניו ירדו למצרים מפני הרעב. לא היה אוכל בארץ. אבל גם לאחר שהרעב הסתיים, הם לא יכלו לצאת משם. הם נשארנו במצרים ולאט לאט הפכו עבדים.

השקיעה בתרבות מצרים וההשתעבדות לה אינן מתחילות בירידה להשתקע. הן מתחילות כי יש רעב, אנו רעבים. לפעמים אנו רעבים לאוכל, ולפעמים לצרכים גופניים אחרים. אבל כשהצורך הגופני הופך מאמצעי לעיקר בחיים - אנו נעשים עבדים לה.

ואז המבט יורד אט אט מהאופק אל הכאן ועכשיו, מהנצח אל הרגע. כבר לא מעניין אותנו מה אנו מותירים לדורות הבאים, ואילו דורות נוספים נשאיר אחרינו. רק לחטוף ולבלוע ולטרוף ולמצות ולהתענג וליהנות עד אפס כוחות. עד שאנו מתמכרים ולא יכולים לעזוב.

בהתחלה זה רק שעבוד לחומר של מצרים. במצרים יש מזון. אי אפשר בלי צינור חיים זה. אחר כך השעבוד הוא גם רוחני-תודעתי. כל מה שאינו מואר בשלטי הענק בחוצות הופך חשוך ומיושן. אנו מנסים למצוא חן בעיניהם, למצוא את עצמנו שם, באותם שלטים ססגוניים. שכחנו להביט אל תוך עצמנו ולמצוא את הגוון המיוחד שלנו. להביא את בשורתנו לעולם. נעשינו עבדים.

עד שיבוא משה ונצא למסע להאיר את העולם כולו.

וְיִהְיֶה שָׁם לְגוֹי, מְלֻמֵּד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם:

ככה בונים עם

הרב איתי אליצור

באילו עניינים היו ישראל "מצוינים" (מיוחדים וניכרים בייחודיותם) וכיצד הביאו עניינים אלו לכך שלבסוף הפכו מ"בני ישראל" ל"עם ישראל"?

המדרש מסביר במה התייחדנו: "שהיה מלבושם ומאכלם ולשונם משונים מן המצרים." ובמדרש נוסף: "ר' חונה בשם בר קפרא: בשביל ארבעה דברים ניגאלו ישראל ממצרים, על ידי שלא שינו את שמן ולא שינו את לשונם ועל ידי שלא אמרו לשון הרע ועל ידי שלא היה בהן פרוץ ערוה...".

ישראל שמרו על לבושם, על לשונם, על שמותיהם ועל משפחתם. כל אחד מאלו תרם לייחודיותנו וליצירת העם לבסוף. הלבוש, בין היתר, תאם את הצניעות היהודית לעומת ההפקרות המינית המצרית. השפה הייחודית מבטאת תרבות עצמאית, ומבטאת מערכת ערכים ("משפחה מרובת ילדים" או "ברוכת ילדים"? "נישואין פתוחים" או "ניאוף"?), והשמות העבריים (העוברים מסב לנכד) מבטאים שמירה על הייחוס והמסורת הבין-דורית. ומעל לכול - ישראל שמרו על ייחוסם ומשפחתם. ההנאה המינית לא ניצבה במרכז אלא שירתה את בניין המשפחה כחלק מהנצח. כל משפחה ישראלית במצרים הייתה מיוחדת ומובדלת ועמדה בפני עצמה. האישה שמרה אמונים לבעלה והבעל היה נאמן לאשתו, כך שכל ילד שנולד ידע מי אביו ומי אמו. זה מה שהחזיק את ישראל במצרים, ובכל גלות אחרת.

הם לא נסחפו באווירת העריות השלטת, זו שמתשטשת גבולות והורסת משפחות. הם בנו משהו מיוחד, עם בולט למרחוק.

גָּדוֹל עֲצוּם, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמָאֵד מְאֹד
וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:

וְרַב, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: רַבְּבָה כְּצִמְחַח הַשָּׂדֶה נִתְתִּיף וַתִּרְבֵּי וַתִּגְדְּלֵי וַתִּבְאֵי בְּעֵדֵי עֲדָיִים
שָׂדִים נִכְנּוּ וַשְׁעָרָהּ צִמְחָ וְאֶת עֵרֹם וְעָרְיָה: וְאֶעְבּוֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמְיָךְ
וְאֶמַּר לְךָ בְּדַמְיָךְ חַיִּי וְאֶמַּר לְךָ בְּדַמְיָךְ חַיִּי:

המרוץ למיליון

ד"ר חנה קטן

אחת הטענות הראשונות של הספר "הדרך אל העו"ש" - חכמת הניהול של כלכלת המשפחה" היא שילדים עולים כסף. והרבה. אנחנו מאכילים אותם, משקים אותם, מלבישים, מחנכים, מחתנים אותם, ועוד הרשימה ארוכה. אם היינו מחשבים את יחסי העלות-תועלת במושגים כלכליים, אולי היינו מחליטים לוותר על התענוג.

אבל במושגים של אושר, באל"ף רבתי, הדרך הבטוחה אליו עוברת דווקא דרך הולדת ילדים. את זה הבין עם ישראל לדורותיו. הולדת ילדים היא סימן לאופטימיות. היא סימן לאמונה בטוב שצפוי לדורות הבאים. זאת ההוכחה הטובה ביותר לכך שהעולם הוא מקום שטוב לחיות בו.

ריבוננו של עולם מכפיל, ומשלש, ואף משייש את הברכה. איך עם של עבדים יכול היה לעמוד פיזית וכלכלית בברכה זו? עובדה. הם עמדו בכך, וברכת ה' שרתה עליהם.

וכך היה אומר הרב אליהו זצ"ל לזוגות שחששו להרחיב את המשפחה: "ילד נולד וכיכר הלחם שלו בידו". מי שמביא חיים, מביא מזון.

ונסיים בציטוט מהספר "הדרך אל העו"ש":

"בארוחת הערב הסתכלתי על שלושת ילדיי[!], והרגשתי מיליונרית. מה זה מיליונרית, מיליארדרית. את מי זה מעניין בכלל כמה הם עולים, חשבתי לעצמי, הרי כל חיוך שלהם שווה מיליון! אנחנו רוצים שתדעו את דעתנו הנחרצת - ילדים הם שמחה, ואין שום כסף בעולם שעומד מולה. עולה המון כסף לגדל ילד, אבל בהשוואה בין ילד לכסף - הילד מנצח בענק. לכו על זה. רוצו. השיקול הכלכלי הוא לא רלוונטי פה."

וַיִּרְעוּ אֶתְנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבוֹדָה קָשָׁה:

וַיִּרְעוּ אֶתְנוּ הַמִּצְרִים, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: הָבָה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שׁוֹנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ:

וַיַּעֲנוּנוּ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: וַיִּשְׁימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלוֹתָם וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכָּנוֹת לְפָרְעָה אֵת פֶּתֶם וְאֵת רַעְמֵסֶס:

אם אינך יכול לנצח אותם, השחר אותם

הרב עזריאל אריאל

מצפים היינו מנותן התורה לכתוב "וירעו לנו". ומדוע כתוב "וירעו אותנו"? עומד על כך הנצי"ב מוולוז'ין, ומסביר:

גיוס העם המצרי לשעבד את עם ישראל לא היה פשוט. הרי כולם זכרו כיצד הציל יוסף העברי את מצרים כולה מחרפת רעב. הן השכנים היהודים היו אזרחים טובים ומועילים במדינתם, וכיצד ייהפך ליבם להתעמר בהם?

את השיטה שבה נקטו יוזף גבלס ויוסף סטאלין ידע גם פרעה. דמוניזציה. כדי שהמצרים יוכלו להרע לנו, הם "הרעו אותנו" - הציגו אותנו כאילו היינו רעים וכפויי טובה, עד ש"העלו חשש": "ונוסף גם הוא על שונאינו" וגו' - מה שלא עלה על דעתנו.

ומי באמת היה הרע וכפוי הטובה?

יורשיהם של אלה לא נעלמו מן העולם, הם רק התחלפו. נוכל לראות, לדוגמה, שבמקום לתקוף ישירות את ערכי המשפחה היהודית, עוברים מטענות לגופו של עניין לטענות לגופו של אדם. התומך בערכי המשפחה היהודיים מוקע בקשת רחבה של תארים: חשוק, הזוי, הומפוב, מיזוגן, שוביניסט, מדיר נשים ואחרים, ועוד.

וכל הפוסל, במומו פוסל.

ילדים זה גאולה

אלעזר אנסבכר

ה"סכנה" הדמוגרפית, היא ולא אחרת, הייתה הקטליזטור לשעבוד המצרי. בעקבות חשש זה יצא פרעה לדרך השעבוד, במטרה להפחית בעוצמות החיים ובריבוי היהודים, ולהשאירנו בידיו.

ובאמת, פרעה צדק. הוא זיהה נכון: הגאולה - העצמת החיים והקשר של עם ישראל לארץ החיים - תלויה בריבוי החיים שלנו. קשר זה מופיע באופן בולט בהבטחות ה' לאבות שבאופן עקבי מחברות את בשורת הבנים עם בשורת הארץ. לכן לשון הגאולה היא פקידה כפולה, "פֶּקֶד יִפְקֹד" (בראשית נ, כד), משום שפקידה היא גם לשון של גאולה וגם לשון של הולדת ילדים.

וכיום, בשנת תש"ף (2020), יש תופעה ייחודית ברמה העולמית המתרחשת במדינת ישראל: בכל העולם, ככל שהשכלה עולה והחברה מתפתחת, הילודה יורדת. במדינות מערביות רבות מספר הילדים הממוצע הוא פחות משניים, זאת אומרת שלכל שני הורים יש פחות משני ילדים, כילוי טבעי של האוכלוסייה. גם במדינות מתפתחות רבות, שבהן ממוצע הילדים גבוה יותר, המגמה היא מגמת ירידה במקביל להתפתחות. רק במדינת ישראל ממוצע הילדים לאישה הוא יותר משלושה לאורך עשורים רבים, עם עלייה קלה, לצד ההתפתחות והשכלה. משמעות נתון זה היא שנס הגאולה של חזרת ישראל לארץ, ממשיך. חזרנו לארץ אבותינו ועכשיו אנחנו ממשיכים לרשת אותה על ידי ריבוי חיים יהודיים בארץ. ולא יצליחו כל אלו המנסים להיאבק בהיאחזותנו בארץ, וכמה מפליא - גם במשפחה היהודית: עם ישראל חי.

וַיִּתְּנוּ עֲלֵינוּ עֲבוֹדָה קָשָׁה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר:

וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ:

שוברים. שוויון

הרב איתי אליצור

הגמרא דורשת את המילים "עבודת פרך": "שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים". בהמשך נאמר: "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים... הולכות לשאוב מים... ומוליכות אצל בעליהן לשדה... ונזקקות להן..." (סוטה יא, ב).

אי ההכרה בייחוד של האיש ובייחוד של האישה, על התכונות המיוחדות והיעדים המיוחדים של כל אחד מהם, יוצרת עבודת פרך, המפרכת ושוברת גם את הפרטים וגם את החברה. ואולי זה מה שרצו המצרים להשיג במאבקם בעם ישראל.

עם יכול לתפקד כאשר הוא שותפות אחת גדולה שבה כל אדם ממלא את תפקידו. גם משפחה יכולה להתקיים כל עוד היא יצירה הרמונית, שבה לכל אחד יש תפקיד שמתאים לו, והאיש והאישה פועלים ביחד לגידול הדורות הבאים.

עבודת הפרך המצרית שידרה מסר ברור: היא אינה מבחינה בייחודיות המינים ואינה מכירה בפרט כחלק ממערכת. כל אחד לעצמו. כל אדם דואג רק לעצמו. כך, בתנאי שעבוד, מתפרקים עמים ומשפחות.

וכשהאדם אינו רואה עצמו כחלק ממערכת גדולה שבה הוא תופס את מקומו הייחודי, אלא כאינדיבידואל - עולה דרישת השוויון. מדוע ייגרע חלקו מחלק האינדיבידואל האחר? במקום לחשוב איך לתרום למערכת - המשפחתית או הלאומית - הכול עסוקים בשאלה אילו זכויות יוכלו לממש. המשפחה הופכת לשדה קרב, המחריב משפחות ועמים.

המצרים לא הצליחו: ישראל נגאלו בזכות נשים צדקניות ואוהבות, שלא לוחמות בבעליהן אלא מתקרבות אליהם. ביחד הם מתגברים על עבודת הפרך המצרית, ומולידים דורות נוספים של המשפחה הבונה אומה.

נקודה למחשבה: מה השוני בינינו מוסיף לנו?
מה חשוב שיהיה משותף לנו ומה עדיף שיהיה שונה ומפרה?

וּנְצַעַק אֶל יי א-לֵהי אֲבוֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע יי אֶת קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת עַנְיֵנוּ וְאֶת עֲמָלְנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ:

וּנְצַעַק אֶל יי א-לֵהי אֲבוֹתֵינוּ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם
וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעַקוּ, וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל הָא-לֵהִים
מִן הָעֲבָדָה:

למה לא אמרת?

חיים ברנסון

למה היה צריך לסבול כל כך הרבה זמן עד שהגיע הגואל על החמור? שאלה עמוקה, חשבונות שמיים ואינני דובר של א-לוהים. אבל דבר אחד נוכל ללמוד מהפסוקים: היה צריך דבר אחד כדי שהגאולה תחל. וכשהוא קרה, היא החלה:

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעַקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל הָא-לֵהִים מִן הָעֲבָדָה. וַיִּשְׁמַע א-לֵהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר א-לֵהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב. וַיֵּרָא א-לֵהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּדַע א-לֵהִים (שמות ב, כג-כה).

א-לוהים ידע על הסבל של בניו, וחיכה - שנפתח את הפה, שנקרא אליו, שנפנה. וכשזה קרה - משה נשלח אל העם.

ולא רק במצרים. גם אצלנו, היום, א-לוהים יודע את סבלנו. בכל צרתנו, גם לו צר. אבל הוא מחכה שנקשר את הקושי אליו כדי שיופיע, יגאל וימלא את חסרוננו. בכך תשיג הצרה את מטרתה - היא תצרוך, תקשור אותנו אליו יתברך.

גם במערכות היחסים בינינו, ייתכן שיש דברים שאנו כולאים בתוכנו וסובלים ממושכות. ייתכן שבן זוגנו אינו מודע כלל לקושי שאנו מתמודדים איתו, ואילו ידע, בשמחה היה פותר אותו. אבל הוא אינו נביא. וגם אם היה יודע כול - הלוא עלינו מוטל לפנות ולדבר כדי ליצור חיבור חדש בקשר בדרך לפתרון הבעיה. אם רק נפתח את פינו ואת ליבנו, ונניח את הדברים-שבלב הללו על שולחן העבודה של המרחב הזוגי, הקושי יוכל להעלות הכול קומה נוספת.

נקודה למחשבה: האם יש דברים שמפריעים לנו ואיננו מדברים עליהם? למה? מה היה יכול לקרות לו היינו חושפים אותם?

וַיִּשְׁמַע יי אֶת קִלְנוֹ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁמַע אֱ-לֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱ-לֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב:

וַיִּרְא אֶת עֲנִינּוֹ, זוֹ פְּרִישוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּרְא אֱ-לֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱ-לֹהִים:

פרטיות וצניעות בזוגיות

ד"ר חנה קטן

המצרים פגעו בקשר האינטימי, ולא בכדי. קשר זה נחשב לפסגת ההתקשרות. הכרובים בבית המקדש סימלו את הקשר האינטימי בין עם ישראל לריבונו של עולם והובאו כסמל לקשר בין איש לאשתו. ובכלל - שפת המגע היא שפה גבוהה יותר משפת הדיבור. תינוק יכול להתפתח עם אמא קשת שמיעה שאינה מדברת איתו, אך בוודאי לא יוכל לגדול בבריאות עם אמא שאינה מעניקה לו מגע אוהב. כולנו זקוקים למגע. ההתקשרות האינטימית מאפשרת קרבה שלא תהיה מושגת בשום אופן אחר. הקשר האינטימי בזוגיות דומה לשבת של ימות השבוע, פינה של נחת, של הוויה ללא עשייה. ויש בו שמור - מכל הסחה חיצונית, וזכור - התרכזות בקשר. וזאת מתנה גדולה מאין כמוה. נשים צדקניות ובעליהן שמרו באדיקות על ההתקשרות האינטימית ונגאלו.

אבל להתקשרות הזאת יש גבולות גזרה, הקשורים לזמן ולמקום ולאדם. ישנם ימים שבהם הזוג מתקשר ללא מגע, כי דיני הטהרה מחייבים. בזמן הזה, יפתח הזוג שפה אינטימית שאיננה גופנית, וזה נפלא. המקום המדויק לקיום הקשר המיוחד הזה אמור להיות מקום מוצנע, ללא נוכחות וללא חשיפה לאף גורם אחר מלבד ריבונו של עולם ובני הזוג האוהבים. וכמובן, שהייחודיות בקשר הינה הבלעדיות ארוכת הטווח, הברית והמחויבות. אני שלך ואת שלי. ומבלעדינו אין.

רק כשאנחנו מייחדים את הברית בינינו, נזכה להרגיש שהקשר מעמיק ומעמיק. ומדי חודש בחודשו, במפגש המחודש, נרגיש שוב ושוב כחתן וכלה הנכנסים לחופה, ונשמור על אהבת הנעורים הכנה והלוהטת.

וְאֵת עֲמָלָנוּ, אֵלֵינוּ הַבְּנִים. כְּמָה שְׁנֵאָמַר:
כָּל הַבֵּן הַיְלֹוד הַיְאָרֶה תִשְׁלִיכוּהוּ וְכָל הַבֵּת תַחֲזִינוּ:

וְאֵת לַחֲצֵנוּ, זֶה הַדְחַק. כְּמָה שְׁנֵאָמַר:
וְגַם רְאִיתִי אֶת הַלְחָץ אֲשֶׁר מְצָרִים לוֹחֲצִים אוֹתָם:

תן לי לעבוד

הרבנית חוה מנסבך

גידול ילדים הוא עמל. ללא ספק. לילות חשוכי שינה, טיפול במחלות, ניקיון, סדר, ויתור על החופש לנסוע בספונטניות ובקלילות, ועוד לא אמרנו מילה על ההתמודדויות בתחום החינוך.

לפעמים נדמה שעמל הוא עניין שלילי. עד ש... מתי האדם מבקש לעצמו עמל?

כאשר היעדר-העמל זועק. המקרה הקיצוני והמזעזע, שבו המצרים הטביעו את הבנים ביאור, היה מקרה כזה. ההורים בכו על אותו עמל שאין הם יכולים לעמול, משום שלמרבה הכאב אין עבור מי לטרוח. אין למי להעניק את האהבה.

החי את צרות העשירות לא יוכל הבן את כיסופי העניים. דרך השלילה, נולדת ההבנה. "אין הטוב ניכר אלא בהיעדרו".

כאשר טורחים מתוך ייעוד - העמל מתוק; ואילו היעדר העמל - מר, מר מאוד.

"אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד" (איוב ה, ז). ולוואי שנזכה לעמול.

נקודה למחשבה: האם יש עמל שאנו שמחים בו? למה?
למה נדרש העמל כדי להשיג תוצאות טובות בתחומים שונים?

וְיֹצֵאֵנוּ יי מִמְצָרִים בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה וּבְמִרְאָה גְּדוּל וּבְאֵתוֹת וּבְמִפְתִּיּוֹת:

וְיֹצֵאֵנוּ יי מִמְצָרִים, לא על יְדֵי מְלָאָךְ וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ. אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר: וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהַפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יי:

וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה - אֲנִי וְלֹא מְלָאָךְ.
וְהַפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם - אֲנִי וְלֹא שָׂרָף.
וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים - אֲנִי וְלֹא הַשְׁלִיחַ.
אֲנִי יי - אֲנִי הוּא וְלֹא אֲחֵר:

בְּיַד חֲזָקָה, זוּ הַדְּבָר. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: הִנֵּה יָד יי הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בְּשֹׁדֶה בְּסוּסִים
בְּחִמּוּרִים בְּגִמְלִים בְּבִקּוֹר וּבִצְאֵן דְּבַר כְּבֵד מְאֹד:

וּבְזֹרַע נְטוּיָה, זוּ הַחֶרֶב. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְחָרְבוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלָּיִם:
וּבְמִרְאָה גְּדוּל, זוּ גְלוּי שְׂכִינָה. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: אוּ הִנֵּסָה אֶ-לֵהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ
גוֹי מִקְרֵב גוֹי בְּמִסּוֹת בְּאֵתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים
גְּדוּלִים כֹּכָל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יי אֶ-לֵהִיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ:

וּבְאֵתוֹת, זֶה הַמַּטֶּה. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, וְאֵת הַמַּטֶּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ
אֵת הָאֵתוֹת:

וּבְמוֹפְתִים זֶה הַדָּם. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בְּשָׂמִים וּבְאֶרֶץ, דָּם, וְאֵשׁ,
וְתִימְרוֹת עֶשֶׂן:

דָּבַר אַחַר:
בְּיַד חֲזָקָה שְׁתִּים.
וּבְזֶרַע נְטוּיָה שְׁתִּים.
וּבְמָרָא גְדוֹל שְׁתִּים.
וּבְאַתּוֹת שְׁתִּים.
וּבְמוֹפְתִים שְׁתִּים.

אַלּוּ עֶשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עַל הַמְצָרִים בְּמִצְרַיִם וְאַלּוּ הֵן:

עשר המכות של המשפחה

חיים ברנסון

עשר המכות אינן רק סדרת חינוך למצרים. המצרים לא מעניינים אותנו. חלפו מזמן. החינוך העיקרי הוא שלנו, העם היוצא ממצרים עד עצם היום הזה.

"מצרים" הינה שם קוד לתרבות צרה ומְצָרָה. וכמו הפרך שהתחיל בפה רך, כך גם הדרך למצרים אלו מתחילה בים של חופש.

בתחום המשפחתי למשל, התרבות המצרית נודעה כאחת הפרוצות והמאפשרות ביותר. במכת בכורות היו בכל בית מספר בכורות, כל אחד מאב אחר...

סופו של החופש ללא גבולות לסגור ולהחניק את החיים. איך אפשר לחיות בשלווה עם בן זוג שיייתכן שמרשה לעצמו מה שאנו מרשים לעצמנו? ומה בדבר הספק המתמיד האם הורינו הם אכן הורינו? כשההנאה המינית הופכת מאמצעי למטרה, כמה זמן עובר עד שמשועבדים לה?

שורש תרבות מצרים הוא הכחשת א-לוהים וניסיון להריץ את האדם לראש הפירמידה. "מי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמַע בְּקִלּוֹ?..." (שמות ה, ב), "לִי יֵאָרֵי וְאֲנִי עֲשִׂיתֵנִי" (יחזקאל כט, ג).

מכות מצרים לוקחות מגמה זו צעד נוסף ומגלות כמה נורא לחיות בעולם נטול א-ל מלווה ומנחה. העולם כולו מתפורר לבסוף, שלב אחר שלב. שום דבר לא נותר כשמנתקים אותו ממקור החיים. מעשרת המאמרות שבהם נברא העולם לא נותר דבר. עד שיבואו עשרת הדיברות וילמדו כיצד חיים בעולם עם א-לוהים.

בדורנו, העולם המתפורר הוא עולם המשפחה. אך האם גם הוא מחכה לבשורה חדשה, לגאולה? האם פרפוריו הם בעצם חבלי לידה של קומה חדשה?

דם. פְּרִדֵּעַ. כְּנִים.

שלושה שותפים בזוגיות

חיים ברנסון

כל המים במצרים הפכו לדם. נוזל חיים אחד הומר במשנהו, ובאחת הפכה מצרים מדממת עם כל חיוניותו של הדם הזורם בעורקי הגוף ומעביר חמצן לאיברים, גם הוא לא יוכל להחזיק מעמד ללא מרכיבו העיקרי, המים, המגיע מחוץ למערכת ומזרים לתוכה חיים.

בתפיסה בה אין א-ל שנמצא מעבר לנתפס ולמושג, אלא הכול טבע, מערכת סגורה - אין החייאה והזרמה חדשה. הכול מת, גם אם בתהליך איטי. העולם ואנחנו לא יכולים להיות מקור הכוח של עצמנו. חייבת להיות נקודה ארכימדית שמעבר לנו, שממנה נוכל לשאוב כוחות וחיים, ולחיות ולהפריח את כל הטוב שבנו. כשם שהדם אינו יכול לזרום בלי המים, כך החיים אינם יכולים להתקיים בלי מקורם האלוקי.

כך בכל רובד שהוא: הפרטי, הלאומי, העולמי וגם המשפחתי. כשם ששלושה שותפים באדם, כך שלושה שותפים במשפחה. ללא השכינה ביניהם, עלולים בני הזוג לגלות לבסוף שלא נותר ביניהם דבר. הערך הרוחני שבברית בין האיש לאישה - כחלק מהברית בין הדוד והרעיה - נותן לו יציבות, עמידות ויכולת התפתחות והעמקה אל מול קשיים רבים שבוא יבואו. הקשר אינו מתחיל בבני הזוג ואינו נגמר בהם. הם חלק מסיפור גדול הרבה יותר מהם. רב הצפון על הגלוי לעין, והחוליה בשרשרת הנצח חזקה מכל משבר זמני.

צריך "לא" בחיים

חיים ברנסון

אין לה גבולות. בכל תחום שיש היא נמצאת: הצפרדע חיה במים וביבשה, ומנתרת באוויר. השמים הם הגבול (שגם הוא כבר נחצה, בדרכה לחלל...). במצרים הצפרדעים חדרו לכל מקום, עד למיטות המצרים, לבצק ולתנורים, ללא כל הגבלה.

החיים ללא א-לוהים שמורה דרך מאפשרים לכאורה חופש גדול, אפשר לעשות מה שרוצים. אומנם ייתכן שיהיו גדרות שאנחנו נקבע ונגדיר, אבל גם הם יוכלו לזוז בהסדרים והסכמות בינינו לבין עצמנו.

הזרימה החופשית עלולה להפוך לסחיפה ולטביעה עצובה. הגבולות מגבילים, אך הם שם כדי להגן עלינו מסטייה מהמסלול אל מעבר לשוליים, לאפשר לנו להמשיך בנתיב ולהגיע לבסוף למחוז חפצנו. בלעדיהם אנו עלולים למצוא את עצמנו במקומות שאיננו רוצים בהם.

פריצת הגבולות בתחום המיני מפתה מאוד, אך מותירה אחריה אנשים מרוסקים וחברה מפורקת. הגבולות וההכוונה התורנית השייכת לנצח שומרים עלינו, על משפחתנו ועל החברה כולה ורק באמצעותם נוכל לצמוח ולהתפתח. השמיים הם (בזכות) הגבול.

ושם אמצא לי נחמה

חיים ברנסון

יצורים קטנטנים מילאו את גרגרי העפר. התחנה הבאה הייתה מקום מחייתם, האדם והבהמה. ובלב מקננת מחשבה, כמה קטנים אנחנו, וכמה הם בכלל שבעים-שמונים-תשעים שנה? הלא גם אם ארוכים חיי השעה - זמניים וחולפים הם, אם חודש ואם שמונים שנה. אז "אֶכְלֵ וְשָׁתָה כִּי מָחָר נָמוּת", כי חיים רק פעם אחת. נסה ליהנות כפי יכולתך, להיות בכל מקום, לסחוט את החיים עד תום.

והחיים הופכים קטנים.

עד שבאה הכינה, זו המתקיימת רק בזכות זה שהיא חיה על גביו, ומלמדת אותנו שיעור חשוב. שכולנו בעצם חיים על גבי בסיס כלשהו ומכוחו אנו מקבלים את כוחנו - אם זה א-לוהים הזן ומחיה ואם אלו הדורות הקודמים המקשרים אותנו בשרשרת ענק מראשית האנושות עד אחרית הימים. אין אנו יצורים תלושים בעולם.

אנו בנויים על משהו גדול מאיתנו. עיצוב ופיתוח החוליה שלנו משמעותי לא רק עבורנו ועבור האנשים שהענקנו להם ממה שאנחנו וממה שבידינו, אלא בעל משמעות וערך עבור השרשרת כולה. וכמה מנחמת ומעצימה עובדה זו.

עָרוֹב. זֵבֶר. שְׁחִין.

מלך החיות

חיים ברנסון

תערובת שלמה של חיות טורפות התפרעה לה במצרים. ואז גילו המצרים שבעולם של כוח נטול מוסר, גם בני האדם החייתיים ביותר נמצאים הרבה מתחת לבעלי החיים בשרשרת המזון.

גם במערכות יחסים בינינו, לעיתים נדמה לנו שאם במסגרת המריבה נפרוץ גבולות ונתפרץ, ננצח. אם נפגע, נכאיב - נרוויח. נשיג מעמד, כוח, שליטה.

אומנם ייתכן שנרוויח במזומן, אבל נשלם על כך בפריסה רחבה. תוך כדי הניסיון להשיג שליטה על אחרים, איבדנו שליטה על עצמנו ואת היחסים הטובים שהיו בינינו. הפכנו לכוחניים, כשכוחות פנימיים שליליים מושכים אותנו באף אחריהם.

אפשר גם אחרת. ובדרך השנייה מרוויחים כפל כפליים: את עצמנו ואת העצמת הקשר; בטווח המידי ובארוך יותר. גם גבורה וגם חכמה.

המקום הראשון שבו לומדת האנושות כיצד לחדול מלהיות ערוב של חיות ג'ונגל ולהצליח לחיות בשלום ובשיתוף פעולה הוא המשפחה.

זמן זה חיים

חיים ברנסון

אם נתחשב בעובדה שבעולם העתיק, עיקר הרכוש של האדם (לא כולל נדל"ן) היה בעלי החיים שברשותו: בקר וצאן, סוסים, חמורים וגמלים, אזי השמדתם של אלו במכת דבר הייתה פגיעה כלכלית אנושה.

מכה ראויה למי ששכח לשם מה קיבלנו חיים ועבור מה ניתן בידינו הממון.

הממון נועד לאפשר לאדם להתקיים ולהוציא לפועל את יעדיו בחיים - כדי לפעול ולממש את השאיפות צריך אמצעים. מי שהפך בני אדם לרכוש על שתיים אינו מכיר בערך החיים ומה מקומו של הממון בהם. חיוו מוחמצים וגם ממון לא יהיה לו.

וגם אנו זקוקים לתזכורת הזו לעיתים, מה ייעוד חיינו, מה אנו מסוגלים לעשות בהם, לשם מה הכסף והיכן להשקיעו. היכן מרכז הכובד של חיינו - בתרומה לפיתוח העולם בחוץ, או בבניית העולם המשפחתי בפנים? האם זמן הוא כסף או זמן הוא חיים? המשפחה בשביל העבודה או העבודה בשביל המשפחה?

נקודה למחשבה: מה הדבר הכי חשוב בחיים?

כיצד ובמה כדאי לנו להשקיע את משאב הזמן שלנו?

בית צריך קירות עם חלונות

חיים ברנסון

משה זרק לאוויר מצרים אפר כבשן שהתפשט על פני כל הארץ וגרם לדלקת עור בכל מצרים. האפר נוצר מתהליך התרכבות חלקי הפחמן שבחומר עם החמצן שבאוויר. תהליך חיבור זה של הפחמן לחמצן מסביב - לאחר שהגבולות הפיזיקליים שבין החומר לבין האוויר שסביבו נפרצו - מותיר מהחומר עצמו פירוורים מפורדים ושחורים.

העור הוא רובד הממשק בין האדם למה שמחוצה לו, לסביבתו, ובין תפקידי הרבים הוא מבודד את טמפרטורת הגוף מזו של הסביבה, וכן כחלק מהמערכת החיסונית הוא מגן על האיברים השונים. במכת שחין, הוא לקה בדלקת.

ואנחנו? כמה פעמים אנחנו נדרשים להציב גבולות איתנים בין פנים לחוץ, ליצור אווירה שונה ולחסן מהרוחות המנשבות בחוץ? כמה פעמים עלינו להגביל את החיבורים למעגלים חיצוניים יותר כדי לשמור על לכידות ושלוש עם הקרובים לנו ביותר?

אם נזכור שהחיים מתחילים מהפנים חוצה, מהרוח לחומר, מהאחד לריבוי; שאין הערך תלוי בדעת הסביבה אלא בשייכות למקור הערכים, נוכל להחליט היכן וכיצד להציב את הגבולות, ובתוכם להקים את ממלכתנו המשפחתית שגם תקרין החוצה.

ברד. ירבה. חשך.

דרך המלך

חיים ברנסון

ברד כבד, שבתוכו מתלקחת אש, ירד על מצרים והשחית את פני הארץ. זה היה אומנם ברד יחיד במינו, אבל האמת היא שעצם הברד הוא תופעה מרתקת: גם הברד מתחיל כטיפת גשם, גם הוא קופא והופך לשלג, אבל ההבדל בינו לבין המשקע הרך והרגוע הוא הסיביבה, המעטפת.

ברד נוצר בתנאי אטמוספירה הסובלים באופן חריף מחוסר יציבות. המתכון לברד, על רגל אחת: טיפת המים שקפאה מתחילה לנחות, מגיעה לאזור פחות קר, מפשירה, מתחברת לטיפות נוספות, "נזרקת" למעלה על ידי זרם אוויר, קופאת בשכבתה החיצונית, יורדת שוב, מפשירה, מוחזרת למעלה, קופאת בחיצוניתה, יורדת וחוזר חלילה עד שהיא כבדה מדי לזרם האוויר העולה, ואז היא נוחתת בכוח ארצה. במקורה היא הייתה טיפה של מים מחיים, אבל אחרי כל הטלטלות הללו, האם פלא שהיא נוקשה ומכאיבה?

עולם בלי א-לוהים הוא עולם מטלטל ביותר. ללא הבסיס האמוני וההרמוני של מנהל אחד שמתכלל ומאגד את כל הכוחות השונים - עד האש והמים המתאחדים לשם שמים - הכוחות הללו נעים סביבנו ותוכנו במחול שדים ואנחנו נזרקים בכף הקלע מצד לצד. רצונות סותרים תשוקות, דחפים כובלים מאוויים, ערכים נלחמים באינטרסים, וגם אם נהיננו בדרך, לבסוף אנחנו יוצאים

שבורים. גיל הנעורים בפרט מאופיין בסערות וטלטלות היוצרות כאבים רבים לנערים ולנערות וכן להוריהם.

האמונה מתווה לחיינו האישיים והמשפחתיים מסלול רחב, ברור ועקבי. מכוחה אפשר להכיל ולכוון לטוב את הצדדים השונים וליצור אישיות ומשפחה הרמונית יותר. דרך זו מכוונת אותנו ואת ילדינו להיות אנשים שלווים, רכים ומלאי חיים.

לגלות את עצמנו מחדש

חיים ברנסון

נחילי ארבה התנחלו על אדמת מצרים והעלימו משם כל זכר לצבע הירוק. אם מכת דבר הייתה מכוונת לעולם החי, מכת הארבה יועדה לעולם הצומח. זו גם זו עשו במצרים שמות. ובאמת, כמה כוח יש לחגב? לא יותר מדי. אבל לארבה יש כוח, והרבה. ההבדל בין חגב לארבה הוא שהחגב חי כפרט בודד ואילו הארבה מאוגד ללהקות חגבים. מתוך כ-8,000 מיני חגבים, רק כתריסר ידועים כמתאגדים ללהקות ארבה. ולא מדובר בהכרח בחלוקה דיכוטומית. אותם חגבים יכולים לחיות כחגבים ויכולים להפוך לארבה. תופעת הארבה מתרבה במהירות ומשנה את התנהגותם של חגבים בודדים רבים. צאצאיהם יבקעו מהביצים כארבה לכל דבר. ההבחנה בין ארבה לחגב משליכה על שעות הפעילות (יום/לילה), כמות הביצים שמטילה הנקבה ואפילו גוון העור.

בעולם ללא ה' אחד, גם אין עם אחד, רק הרבה הרבה פרטים. מפורדים. אפילו החיבור ביניהם נעשה מתוך תפיסה מפורדת, חוזה. למותר לציין כמה עוצמה וחוזק יש לחיים כאלה.

המעבר מחיים כפרט לחיים כחלק מעם הוא שינוי מקיף ועמוק, הרבה מעבר לשאלה אם תוחלת החיים מסתכמת בשבעים-שמונים שנים או שהם חלק מנצח. זו רמת חיים אחרת לגמרי. היעדים, הדגשים, הסיפור כולו מקבלים תפנית כלפי מעלה. הרמה הפרטית איננה נמחקת אלא מקבלת את מקומה בתוך עולם חדש שנפתח. להיחשף ל"אני" העמוק יותר בזהותנו, זה לא אומר שנמחק את עצמנו, זה אומר שנגלה את עצמנו מחדש.

חיים לטווח ארוך

חיים ברנסון

ארץ מצרים הוחשכה לשלושה ימים. המצרים לא היו מסוגלים לראות זה את זה או לקום ממקומם. השינוי בין חושך לאור לא נוגע למציאות הפיזית. העולם שסביבנו, החפצים שלידינו והאנשים שאיתנו נשארים אותו דבר בדיוק. ההבדל הוא רק בהסתכלות שלנו עליהם, בתפיסה שלנו אותם. הרב אליהו זצ"ל היה מחדד: ההבדל בין חושך לאור איננו שבאור רואים ובחושך לא. גם בחושך יכולים לראות, אבל לטווח קצר - למטר או שניים. באור רואים לטווח ארוך.

ההבדל בין עולם שיש לו א-לוהים לעולם שיש בו כפירה הוא הבדל בין אור לחושך. כל המרכיבים נותרים כפי שהם, אבל מה הם באים להרכיב? מה המגמה, היעד, החזון? החיים כולם - חיי שעה הם או חיי עולם?

חושך מצרים מונע מאיתנו לעשות שני דברים: לראות את הזולת ולהתקדם מהמקום הנוכחי. כבולים כל אחד לעצמו ולמקומו. בטווח הקרוב, זה נראה יותר חופשי, בטוח ונעים. בטווח הארוך, אותם מבוקשים עצמם נמצאים ביציאה מהפרטיות ובצמיחה. סיפור לי פעם חבר: בהתחלה חשבתי שלהתחתן זה מפחיד. כשעבר הזמן הבנתי שלהישאר לבד מפחיד הרבה יותר. הכלל הבא נכון לתחומים רבים בחיים: יש דרך קצרה שהיא ארוכה ודרך ארוכה שהיא לטווח ארוך.

מַכַּת בְּכוֹרוֹת:

משפחה גלובלית

חיים ברנסון

כל הבכורות של מצרים מתו ברגע אחד, בחצות הלילה. זו הייתה המכה ששברה את מצרים. היא נגעה בעצם החיים, ופגעה ברמה זו או אחרת בכל מצרי ומצרייה. בכל משפחה יש בכור (או בכורה). גם כיום ברמה מסוימת, אבל ודאי בעולם העתיק - הבכור היה דמות מרכזית במשפחה. הקודקוד בשכבת הילדים. השאלה היא מה הוא עושה בכוחו.

במצב המתוקן במשפחה, כולנו יחד. ההורים מפרנסים את כל ילדיהם, וגם האח הגדול, המפותח והחזק יותר, יכול להשתמש ביכולותיו ולעזור לאחיו הקטנים ממנו. במצב נפלא כזה, הלכידות מעצימה את כל חלקי המשפחה.

אך לעיתים - ולא אחת כאשר ההורים כבר אינם - עלולה המשפחה להפוך לאנשים פרטיים הרבים ביניהם. ואזי הכוח, במקום לשמש לעזרה, משמש לפגיעה.

גם במשפחת האנושות, יש עמים חזקים יותר ויש שפחות. כשמוציאים את א-לוהים מהתמונה, העם החזק ביותר בשכבת העמים מסוגל לשעבד ולנצל את האחרים, או אף לנסות למחוק את החלשים מהמפה. אולם סופו של רייך כזה ליפול - למצולות הים או לתהומות ההיסטוריה.

ו"בני בכורי" ישוב לארצו על ידי אבא שבשמים, כדי להביא משם אור לגויים וברכה לעולם.

רְבִי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סַמָּנִים:

רבי יוסי הגלילי אומר,

מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. במצרים מה הוא אומר, ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע א-להים היא. ועל הים מה הוא אומר, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה יי במצרים ויראו העם את יי ויאמינו ב-יי ובמשה עבדו. כמה לקו באצבע עשר מכות. אמור מעתה, במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות:

רבי אליעזר אומר,

מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות. שנאמר: ישלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. וזעם שתיים. וצרה שלש. משלחת מלאכי רעים ארבע. אמור מעתה: במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות:

רבי עקיבא אומר,

מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות. שנאמר, ישלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים. חרון אפו אחת. עברה שתיים. וזעם שלש. וצרה ארבע. משלחת מלאכי רעים חמש. אמור מעתה: במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתים מכות:

כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלֵינוּ:

- אֱלוֹ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, וְלֹא עָשָׂה בְּאֱלֹהֵיהֶם **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ עָשָׂה בְּאֱלֹהֵיהֶם, וְלֹא הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם, וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחָרְבָה **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחָרְבָה, וְלֹא שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ, וְלֹא סִפַּק צָרְכָנוּ בְּמַדְבַּר אַרְבָּעִים שָׁנָה **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ סִפַּק צָרְכָנוּ בְּמַדְבַּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְלֹא הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמֶּן **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמֶּן, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת, וְלֹא קָרְבָנוּ לְפָנֵי הַר סִינַי **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ קָרְבָנוּ לְפָנֵי הַר סִינַי, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל **דֵּינוּ:**
- אֱלוֹ הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה **דֵּינוּ:**

עד בלי די

הרבנית רות בנימין

כמה חשוב ויקר להורים, לסבים ולסבתות, בעת הסבם סביב שולחן הסדר, להשהות מבט על כל אחד ואחת מבני המשפחה, להרגיש את הברכה המיוחדת לו. וכל אחד מהמסובים משיב מבט אליהם.

נוסף על כל מעלה ומעלה, להיזכר ב'תחנות' שעברה המשפחה ולהודות על כל שלב, לרבות ציוני הדרך המורכבים. כל אחד מהם - דיינו בו כדי להודות, וודאי שעל כולם יחד עלינו להכיר טובה עד בלי די. ואולי יותר מכול, תודה על שאנו חלק מהמשפחה הזו, על הזכות להיות חלק מעם כזה, ליטול חלק בנצח.

החוסן המשפחתי, השייכות והזהות הרוחנית והלאומית, כל אלה ועוד עוברים ומזרימים חיים ועוצמה, מהאבות הקדושים - דרך יוצאי מצרים ובאי הארץ - אלינו, ומאיתנו אל צאצאינו עד סוף כל הדורות. "לְמִשְׁפַּחְתֶּם לְבֵית אֲבוֹתֶם" (במדבר א, ב).

נקודה למחשבה: על אילו תחנות משמעותיות עבורנו אנו מודים לה?

על אחת כִּמְה וְכִמְה טוֹבָה כְּפוּלָה וּמְכַפֶּלֶת לַמָּקוֹם עֵלֵינוּ.

שְׁהוּצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. וְעָשָׂה בְּהֵם שְׁפָטִים. וְעָשָׂה בְּאֱלֹהֵיהֶם. וְהָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם. וְנָתַן לָנוּ אֶת מַמּוֹנָם. וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם. וְהֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחַרְבָּה. וְשָׁקַע צָרִינוּ בְּתוֹכוֹ. וְסַפַּק צָרְכָנוּ בַּמַּדְבָּר אַרְבַּעַיִם שָׁנָה. וְהֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן. וְנָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת. וְקָרְבָנוּ לְפָנֵי הַר סִינִי. וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. וְהִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ:

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר,

כָּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן:

פֶּסַח. מִצָּה. וּמָרוֹר:

אם אין מקדש: **פֶּסַח** שְׁהִיוּ אַבּוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזִמְנֵן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קִיָּם עַל שׁוֹם מָה? עַל שׁוֹם שְׁפֶסֶח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל בְּתֵי אַבּוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שְׁנַאֲמַר, וְאָמַרְתֶּם זָבַח פֶּסַח הוּא לִי-יִי אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בְּתֵינוּ הִצִּיל וַיִּקְדֵּה עֵם וַיִּשְׁתַּחֲוּ:

מִצֵּה זֶה שְׁאֵנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוֹם מָה?

עַל שׁוֹם שְׁלֹא הִסְפִּיק בְּצִקָּם שֶׁל אַבּוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שְׁנִגְלָה עֲלֵיהֶם מַלְאָךְ מַלְכֵי הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּגְאָלָם. שְׁנַאֲמַר, וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עִגַת מִצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יִכְלוּ לְהַתְמַהֵמֶה וְגַם צָדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם:

מְרוֹר זֶה שְׁאֵנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוֹם מָה?

עַל שׁוֹם שְׁמִרְרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אַבּוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שְׁנַאֲמַר, וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבָנִים וּבְכָל עַבְדָּה בְּשֹׁדָה אֶת כָּל עַבְדָּתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֹךְ:

בְּכֹל דּוֹר וָדוֹר חֵיב אָדָם לְרֹאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמְצָרִים. שְׁנֵאֲמַר, וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֵבֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצֵאתִי מִמְצָרִים. לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּלֶבֶד גָּאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא אֶף אוֹתָנוּ גָּאֵל עִמָּהֶם. שְׁנֵאֲמַר, וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הִבִּיא אוֹתָנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאֲבוֹתֵינוּ:

"והגדת לבנך" - כשעדיין אין בן או בת

ד"ר עינת רמון

שנה שנה יושבים עמנו ובינינו אלו החווים בדידות ואימה קשה אפילו מגזירת פרעה: "כָּל הַבֵּן הַיְלֹוֹד הַיֵּאֲרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ וְכָל הַבֵּת תִּחְיֶינָה" (שמות א, כב)... התקווה לזיווג טוב ולפרי בטן עוברת כחוט השני בסיפורי האבות והאימהות, ותפילתם הבלתי פוסקת חיה ופועמת בכל דור ודור.

שעה שאין לנו מניחים לכמיהה להורות משותפת של אב ואם, איננו מרפים מהמאבק הזוגי על פרי בטן, ובוודאי לא מתייאשים ממצירת הזיווג הראוי גם בגילאים מבוגרים. הרי משימות חייהם ומציאת הייעוד של כל יהודי ויהודייה בבניין ארץ ישראל, העם היהודי ובאהבת התורה ובהפצתה, מוטלות על כל יהודי ויהודייה, בכל עת.

זו אחת המשמעויות העמוקות של קורבן הפסח וליל הסדר: אהבת התורה והמצוות של הדורות הבאים מתחזקת בלילה זה, באמצעות ההשראה לדור הבא שמעניקים אלו שזכו ואלו שרצו אך לא זכו (עדיין) לזיווג ראוי ולפרי בטן.

בדור אחרון היו כמה מגדולי ישראל שלא זכו לפרי בטן בעצמם, אך הם הורישו לנו אוצרות אמונה ודעת ויש להם צאצאים רוחניים רבים - הרב צבי יהודה קוק והרבי מלובביץ', וכמו כן גם מורת הדור, נחמה ליבוביץ', ובת דודתו של הרבי מלובביץ' - המחנכת והמשוררת זלדה מיסקובסקי, שגם התחתנה בגיל מבוגר. ללא ספק, אנשים ונשים אלו עיצבו גם הם, לצד זוגות רבים של אבות ואימהות, את הדורות הבאים בעם ישראל, במתן דוגמה אישית לבניין העם כמשפחה מורחבת, וביראת ה'.

אוחזים את הכוס ביד, מכסים את המצות ואומרים:

לְפִיכֶן: אֲנַחְנוּ חַיִּיבִים לְהוֹדוֹת לְהֵלֵל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדָּר לְבָרֵךְ לְעֲלֶה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנְּסִים הָאֵלֹוּ. הוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוֹת לְחֵרוֹת, מִיַּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעָבוּד לְגֵאֲלָה, וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה הַלְלוּיָהּ:

אור העתיד כבר כאן

הרבנית רות בנימין

כשחוזים חיסרון, צער, כאב ותסכול - זהו חלון ההזדמנויות שה' פותח לנו כדי להעמיק את הקשר עימו. לחפש ולמצוא אותו עימנו גם כשנסתר.

וכך כותב הרמח"ל בסוף איגרת הקיווי:

בְּזִמְנוֹ שֶׁהַצְּדִיקִים בְּצָרָה נֹאמְר, "עִמּוֹ אֲנֹכִי בְּצָרָה" (תהלים צא, טו), וּבְכִיכּוֹל. וּבְכֶחֱ הַתְּקוּהָ יוֹצֵא מִן הַצָּרָה, הוּא, וּבְכִיכּוֹל [ה'] יוֹצֵא עִמּוֹ.

כשייכנס קו של אור בתוך החושך, כשנקווה ונייחל לטוב, יחבר אותנו הקיווי אל השלמות והישועה, הנראות כה רחוקות עכשיו.

בכך שנדמיין את הטוב העתידי ונודה עליו כבר מעתה, חיינו יוארוו מקו האור, וככל שנתאר את העתיד בפירוט ובצורה מוחשית (מה נראה, מה נחוש ונלבש, איך נרגיש כשנהיה במיטבנו והבעיה תיפתר), כן תיקבע ותיחקק בנשמתנו החוויה של קרבת א-לוהים וחסדו.

כשנרגיש קושי מול המתבגרים, נעלה בעיני רוחנו את דמותם כבוגרים. נודה על היותם אנשים נפלאים ומיטיבים, כל אחד בדרכו ועל פי ייחודיותו; כשנחווה מחסור, נתחבר למקור השפע, נדמיין כל טוב בגשמיות וברוחניות, וכבר נתחיל לחוש רווחה.

כך נפעל גם נוכח מציאות נפולה וחסרה, כשערכים בסיסיים מקועקעים בשיטתיות. מול אוירת בלבול שבה הבריאה והמתקן מוטל בספק, נשווה בנפשנו שלמות עתידית, בה כל נברא מקיים את ייעודו כפי כוונת בוראו ומביא לתיקון עולם ולא חלילה להחרבתו.

נלמד "ללוות" מהטוב הצפון עבורנו, אף שטרם התגלה במלואו, ולהודות עליו כאן ועכשיו.

זו תהיה, ללא ספק, שירה חדשה.

ממש יציאת מצריים מתחדשת.

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עֲבָדֵי יי הַלְלוּ אֶת שֵׁם יי: יְהִי שֵׁם יי מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:
 מִמְזֹרַח שָׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ מְהַלֵּל שֵׁם יי: רָם עַל כָּל גּוֹיִם יי עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי כִּי-
 יי אֶ-לֵהִינוּ הַמְגַבִּיהִי לְשִׁבְתָּ: הַמְשַׁפִּילִי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ: מְקַיְמִי מִעֶפְרָךְ דָּל
 מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֶבְיוֹן: לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבִי עֵקֶרֶת הַבַּיִת אִם
 הַבָּנִים שְׁמַחָה הַלְלוּיָהּ:

מעקרת בית לאם הבנים

ד"ר חנה קטן

הם מצפים כבר שנתיים. המבטים סביבם מעיקים. הם שבעי אכזבות. התפילות בבית הכנסת נעשו בלתי נסבלות עבורו. שיחות הנשים מדירות אותה. והנה, שני פסים ורודים מחוללים מהפך בלתי צפוי. הם לא מאמינים, אבל בדיקת הדם מהנהנת בחיוב. הריחוף שלהם נוגע בעננים. וכך, עוברים עליהם תשעה ירחים כימים אחדים, כולל כל הבדיקות הנלוות. והנה, הגיע היום הגדול. הצירים מתקרבים ומקרבים אותם לחדר הלידה. כשהוא מגיח לאוויר העולם, כולו מקומט ואדמדם, אין מאושרת ממנה. היא מצמידה אותו לחיקה, ושטה ברקיע העשירי.

ואז, מגיעה השעה לחזור הביתה. הכול מוכן. העגלה ממתינה, החדר מאובזר בטוב טעם, בגדים תכלכלים מקופלים בארון הקטן ליד מיטת התינוק הענקית. השעה מאוחרת. היא טועמת מהארוחה המפנקת שהכינה השכנה ומתכוננת להנקת לילה. ופתאום, היא קולטת את המשמעות של התגשמות החלום. מבחורה צעירה היא הפכה לאם, וזה אומר שהישות הזעירה הזאת תלויה בה, ובמזון שתספק, באופן בלעדי. וזו רק ההתחלה. אימהות זאת נתינה אין-סופית ממעיין של רחמי אם. כעת הצרכים פיזיים, אבל עם השנים, חבל הטבור יתארך ככל שידגל הילד, ויבקש לביים את תסריט חייו. ואז תתאספנה כל אותן תכונות אימהיות של הכלה, של אמון ואמונה ושל ביטחון. טוב, אחרי מסע הפרייון שעברה, היא תצלח בטוב את השלבים הבאים. הכול מדויק. המסע שעברו הכין את הכלים לגידול של נשמות גבוהות ושל הורות מופלאה.

מזל טוב.

בית יַעֲקֹב מַעַם לַעֲזוֹ:
יִשְׂרָאֵל מִמְּשָׁלוֹתָיו:
הִירֵדֵן יֹסֵב לְאַחֹר:
גְּבָעוֹת כְּבִנֵי צֹאן:
הִירֵדֵן תִּסָּב לְאַחֹר:
גְּבָעוֹת כְּבִנֵי צֹאן:
מִלְפָּנַי אֱלוֹהֵי יַעֲקֹב:
חֲלַמֵּי־שׁ לְמַעַיְנֹו מֵיָם:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
הִיְתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁוֹ
הֵיָם רָאָה וַיֵּנֶס
הֶהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים
מַה לָּךְ הֵיָם כִּי תִנוּס
הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים
מִלְפָּנַי אָדוֹן חוּלֵי אֶרֶץ
הַהַפְכִי הַצּוּר אַגַּם מֵיָם

**בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת אַבּוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהַגִּיעֵנוּ
הַלֵּילָה הַזֶּה לְאָכֵל בּוֹ מִצֶּה וּמָרוֹר. כֵּן יי א-לֵהֵינוּ וְא-לֵהֵי אַבּוֹתֵינוּ יַגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים
וְלִרְגָלִים אַחֲרִים הַבָּאִים לְקִרְאתֵנוּ לְשָׁלוֹם, שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירָךְ, וְשׂוֹשִׁים בְּעִבּוֹדְתֶךָ,
וְנֹאכְלֵי שֵׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים (בְּמוֹצַ"שׁ אֹמְרִים: מִן הַפְּסָחִים וּמִן הַזְּבָחִים) אֲשֶׁר
יַגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבִּיחֶךָ לְרִצּוֹן וְנוֹדָה לָּךְ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלְתֵּנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ.**

בְּרוּךְ אַתָּה יי גָּאֵל יִשְׂרָאֵל:

האשכנזים מברכים כאן, והספרדים לא מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

ושותים בהסיבת שמאל.

נוטלים ידיים לסעודה ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם:

רגע לפני

הרב זאב שמע

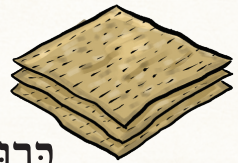
בעולם שבו כל מה שחסר לנו זמין ביותר - מאוכל, דרך שירותים מסוגים שונים, ועד לבקשת הלוואה גדולה בלחיצת כפתור - נראה כי ההכנה וההשתדלות עבור דברים שחסרים לנו נעשות מיותרות.

אנו כה שקועים בתרבות הכאן ועכשיו, נטולת הסבלנות ואורך הרוח ביחס לקשיים בדרך, עד שאפילו בתחומים היסודיים ביותר, כגון בניית המשפחה, יש שחושבים שניתן ליישם את אותה שיטה: קשר יוצרים בקליק וישר צוללים למים העמוקים. ואם בהמשך מתגלה שקצת קשה, ניתן בקלות לפרק משפחה ולבנות אחרת במקומה. ממש כשם שבמקום לטרוח ולהכין ארוחה, אפשר פשוט לקנות מזון מהיר, שכידוע - הוא לא הכי בריא...

כדאי רגע להאט את הקצב, לעצור לרגע ולחשוב. אחת הסיבות שבגללן תיקנו חז"ל נטילת ידיים לפני אכילה היא כדי לגרום לנו להרהר ולחשוב לשם מה אנו רוצים לאכול עכשיו, האם האכילה חיונית (והאם גופנו זקוק כעת לעוד כמה קלוריות...), ואם כן - כיצד נרומם ונקדש את אכילתנו.

צורך פשוט כאכילה מצריך אותנו לברר כיצד נמלא אותו בצורה מועילה ומרוממת, ואם כן קל וחומר בבניית התא המשפחתי והבאת נשמות קדושות ויקרות לעולם. אי אפשר להתייחס לכך בקלות ראש. ילדים זקוקים לתא משפחתי בעל שורשים בריאים ואיתנים שמהם יוכלו לגדול ולפרוח. תא משפחתי זקוק לתכנון ולמחשבה מעמיקה כיצד נעניק בו לילדינו את היסודות לחיים בריאים ולפיתוח נפש בריאה.

לוקחים את שלוש המצות ביד ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצִיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ:

מניחים את המצה התחתונה, אוחזים בשתיים האחרות ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה:

והחוט המשולש

הרב זאב שמע

בניגוד לשבת, שבה אנו מברכים על שתי חלות העומדות זו לצד זו, בליל הסדר אנו מברכים "המוציא" ו"על אכילת מצה" על שלוש מצות הניצבות זו על גבי זו.

ייתכן שיש פה רמז לשתי מערכות יחסים קיומיות: זוג הלחמים בשבת מבטא את המערכת הזוגית. במערכת זו בני הזוג עומדים זה לצד זה ויוצרים מערכת הרמונית שבה כל אחד מבני הזוג משלים את זולתו ותורם למערכת את הפן הייחודי שלו. לגבי "מגדל" שלוש המצות, מקובל לפרש שהן מסמלות את המעמדות השונים בעם ישראל: כהן, לוי וישראל. אך ברבותינו הראשונים (ספר המנהיג) מצאנו כי שלוש המצות הינן כנגד שלושת האבות.

שלושת האבות מסמלים את שושלת הדורות היהודית: אב, בן ונכד. בחג הפסח אנו עומדים על הקשר שבין הדורות: "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ" (שמות יג, ח), ובנך לבנו. הסב מעביר את המסורת לבן שממשיכה לנכד. זו אחת הסיבות לכבוד שאנו רוחשים לאלו הגדולים מאיתנו ושהביאונו לעולם ועד הלום. במהלך שנות השישים של המאה העשרים חדרה הגישה הפסיכולוגית שהעמידה את הילד במרכז, וטושטש מעמדם ההיררכי והחינוכי של ההורים כלפי ילדיהם. משפחה ללא סמכות הורית התבררה כאחד הכישלונות הגדולים בגידול ילדים, כישלון שהוביל לקשיים רבים בתחום הרגשי, החינוכי והמוסרי בגידול

ילדים במאה העשרים. "ליל הסדר", כשמו כן הוא - מחזיר אותנו לסדר הנורמלי, בו הדור המבוגר מנחיל את ערכי הנצח לדור הצעיר ומחנכו לאורם, ובכך מביא להרמוניה משפחתית הכוללת דורות שונים אחוזים זה בזה.

לוקחים כזית מרור, טובלים בחרוסת, מברכים ואוכלים בלא הסיבה:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרוֹר:

זיכרון ממותק

יאיר הרשקוביץ

רגע של דממה, סבתא מדברת. עיניים דומעות מתרגשות. המסר עובר בין המילים, בשקט, בדממה יוקדת. אפילו הנכדים הקטנים מרגישים את הרצינות ויראים מלפצות פה.

רגע לפני שמכניסים לפינו את המרור, סבתא עוצרת הכול. היא אוחזת במרור, אומרת: "לו היה לי את זה באושוויץ... סעודת מלכים", מברכת ונוגסת!

כמה חשוב לזכור ולא לשכוח, בשעה השמחה ביותר, שעת ההודיה על היציאה ממצרים, על העלייה מהגלות. המרירות של החיים היא ככל הנראה חלק בלתי נפרד מהעולם הזה הדומה לפרוזדור. אין באמת דרך לחצות את העולם הזה מבלי לעבור מרירות. אפילו בדור השפע שלנו, התלונות עולות על ההודאות והתשבחות... אבל את המרירות הזו ניתן למתק, עם חרוסת, המסמלת את הטיט, את העבודה הקשה. סביב שולחן הסדר יושבים אנו, כל בני המשפחה יחדיו, זוכרים וממתקים בעמל החיים.

עמל שואב, אנו משקיעים ושקועים בו, אולם בניגוד לעבודת הפרך המרה - עמלנו זה מתוק וממתק. המאמץ של בניין זוגיות איתנה, חינוך הילדים, כיבוד ההורים ועוד, הוא המביא את הברכה הממתקת כל מרירות בחיים. זו היא הנחת הנסוכה על קמטי פניה של סבתא...

וכסבתא כן כולנו, לכולנו רגעים מרירים שאנו חווים, כילדים, כהורים, כסבים וכסבתות. החשוב הוא שאנו ביחד, משפחה אחת המרכיבה אומה אחת, תומכים זה בזה בקשר דם ונשמה, קשר חיים היוצר עולם שלם ומלא.

במקדש אוכלים את הפסח בסוף הסעודה. לדעת הלל אוכלים אותו כרוך במצה ומרור.
לדעת חכמים אוכלים אותו בפני עצמו.

כאשר אין מקדש כורכים כזית מן המצה השלישית וכזית מרור
ואוכלים את שניהם ביחד בהסיבה ובלא ברכה. לפני האכילה אומרים:

זְכוֹר לַמִּקְדָּשׁ פְּהֵלֵל.

כֵּן עֲשֵׂה הַלֵּל.

בְּזִמְנֵי שְׁבִיטַת הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם הָיָה כוֹרֵךְ פֶּסַח מִצָּה וּמְרוֹר

וְאוֹכֵל בְּיַחַד לְקַיָּם מָה שֶׁנֶּאֱמַר

עַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִים יֹאכְלֵהוּ:

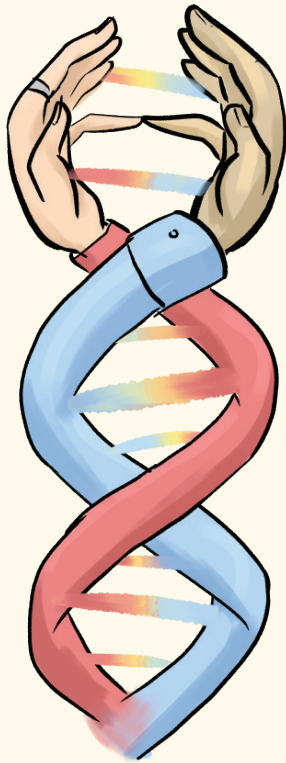

השניים מן האחד

אלעזר אנסבכר

המרור מבטא את השעבוד, את מרירות החיים שבעבודת הפרך. המצה מבטאת (בין היתר) את הגאולה, את היציאה מעבודות לחירות. לשניהם שורש אחד ותכלית אחת: להעצים אצלנו את הקשר לה' ואת ההכרה בהשגחתו עלינו. יעד משותף, אבל הדרכים אליו שונות לחלוטין - הקושי העצום מכוון אותנו אל מי שהיכולת לעזור נמצאת בידיו,

והגאולה מהקושי העצום ממלאת את ליבנו בהכרת טובה ענקית וברגש אהבה עז. ומכיוון שהשניים הללו הם זוג, ה'לל סבר שיש לכורכם ולאוכלם יחד.

רק מתוך הכריכה של ההפכים יחד תובן הגאולה במלוא משמעותה. ובמילותיו של המהר"ל: "כי ידיעת ההפכים הוא אחד. ובשביל זה אמרו בערבי פסחים בהגדה: 'מתחיל בגנות ומסיים בשבח'. ולמה מתחיל בגנות? רק שמפני שאין לשבח הכרה אמיתית, רק [=אלא] מן ההפך" (נצח ישראל פרק א).

כך בגלות וגאולה, וכך גם בכל הזוגות שמהם מורכב עולמנו - יום ולילה, שמים וארץ, וכמובן גם איש ואישה. שווים הם האחרונים בצלם א-לוהים שבהם, בנשמה האחת. מאוחדים היו בתחילה, ונפרדו לשניים שונים מהותית - בגופם, באופיים, ובמינוני כוחות הנפש שבהם. כל אחד מהם מבטא את הפן הייחודי שלו, ושניהם יחד יוצרים את פני האדם: "וַיִּבְרָא אֱ-לֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱ-לֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם" (בראשית א, כז). היכולת להיפגש עם צלם א-לוהים שבאדם טמונה באיחוד ההפכים של האיש והאישה. היכולת לצאת מעצמנו ולפגוש את הזולת טמונה בשוני בינינו, היוצר הנגדה וחיכוכים, העשרה והפרייה. כשה-DNA שלו פוגש את שלה, נוצר DNA משולב ומיוחד. גוון חדש נולד.

אוכלים ושותים לכבוד יו"ט.

"שולחן ערוך" לגוף ולנשמה

יאיר הרשקוביץ

מתבוננת, מסתכלת על כולם - אוכלים, נהנים ומחייכים. שבועיים שהיא מוציאה את הנשמה, עובדת, מנקה, מסדרת, ונוסף על כל זה גם מבשלת... כמה נחת מתמלא ליבה רק מהמראה של אהוביה, עולמה, נהנים מיגיע כפיה. כולם משבחים ומהללים אותה על כל תבשיל ותבשיל... ואז יוצא אחד הסודות החמודים ביותר: "את העוף בעלי הכין, האמת שגם את החצילים ואפילו את ה...". סוד שכל פעם מעלה חיוך מתוק, נעים. הילדים עם אור בעיניים כשרואים את הפרגון הזה חי, נושם ובוועט...

ומעניין הדבר, שה"שולחן ערוך" כולו, צפון הוא בתוך ההלל - בין חציו הראשון לשני. בעודנו משבחים ומהללים את בורא העולם שהוציאנו ממצרי העולם הזה אל החירות האמיתית, אנו לפתע עוצרים ואוכלים! אך לא מתוך חולשת רעב, אלא מתוך תפיסת עולם רחבה. הסימן "שולחן ערוך" - "ערוך" ולא "ערוך" - ערוך עבורנו את סדר החיים. משל הוא לחיים היהודיים עצמם.

המסורת היהודית מלווה תמיד בחיבור עולמות: גוף ונפש, רוח וחומר. בכל אירוע מופיעה הארוחה המשפחתית, התבשילים המאפיינים, המפנקים. לפני ואחרי שיחות הנפש והנשמה, יש כוס יין וארוחה.

בפסח חיבור זה משמעותי במיוחד, משום שהחירות, כמו השעבוד, כוללת את כל מרחבי הקיום - הרוח והגוף; את כל מעגלי החיים - מתוך תוכנו ועד למשפחה, לקהילה, לאומה ולכלל האנושות. זו היא מהותה של היהדות, הכוללת והמאחדת את כל העולמות. זהו כוחה של המשפחה היהודית שמייצרת את החוויות השלמות הללו בחיינו. זוהי עוצמתה של מסורת הבונה את העתיד.

אוכלים בהסיבה כזית (ויש נוהגים שני כזיתים) מהמצה ששמרו לאפיקומן, זכר לקרבן פסח הנאכל על השובע.
אם צריך, אפשר לאכול גם ממצות אחרות

נעלם לנצח

פנחס בר קשת

את מסכת האכילה המפוארת של ליל הסדר חותם כזית מצה צפון, נעלם מן העין. הטעם שלו הוא זה שיישאר לאחר שייכבו האורות.

כי ללא הנעלם המקושר לנצח, מה יישאר מהגלוי לעין? ללא הנשמה הצפונה ונסתרת מהעין הגשמית, בדומה לא-לוהים אליו היא שייכת - מה יתרון יש לו, לילוד אישה, על פני שאר בעלי החיים?

בעלי העין הגסה, המכירה את חיצוניות החיים והאדם בלבד, כופרים בעולמו הרוחני, בעל המגמה והאופי, ובתביעותיו האדירות לשלמות, לטוב ולחסד. לדידם, האדם מצטמק לכדי מכונה גופנית משוכללת היוצרת בתהליך אבולוציוני ארוך, בשפע פעולות כימיות וביוולוגיות, אשליה של תודעה, סיפור, משמעות ומגמה, עד רגע המוות.

וכסיפורה של המכונה, סיפורן של אוסף המכונות. כגורלו נטול המשמעות של האדם הפרטי כן גורלה של המשפחה האומללה, שאינה אלא חיבור מכני בין שני פרטים בעלי אינטרסים, צרכים ותאוות היכולים להתמלא רק בזוגיות הסכמית.

ההכרה הישראלית הפוכה. הגלוי לעין הוא רק אפס קצהו של העולם הסמוי, מלא הברכה. וכגורלו הנעים והנצחי של הפרט, הטומן בחובו סיפור, מגמה, אופי ורצון אדיר, כן גורלה של המשפחה. אין כאן זוגיות הסכמית, אלא נשמה צפונה, סיפור מלא חיים, הנרקם דרך השלמה ההדדית של האיש והאישה, שני הצדדים של צלם א-לוהים השלם. "איש ואישה, זכו - שכינה ביניהן" (סוטה יז, א). מאחורי הקלעים של הצרכים והאינטרסים נבנית מהות חדשה, הגדולה מסך חלקיה. נשמה חדשה נזרקת אל תוך הבית המלא באהבה, אמון וצניעות, וממלא תפקיד מרכזי בבניין עם הנצח.

בית לחם

חיים ברנסון

'כו-לה סנדוויץ' טוניסאי, הכניסו לי לברכת המזון את מלכות בית דוד ובניין הארץ!

נכון. אכילה יהודית היא לא רק תדלוק של מכל מלא או שלשול מטבעות למכונת שעשוע בקניון. זו פעולה חומרית הנושאת בקרבה משמעות רוחנית אדירה, קשירת נשמה בגוף. לא לחינם ישנו דחף קיומי להזנת הגוף. זוהי התשוקה לחיים, למפגש שמיים וארץ. חיבור שהוא סוד ברכת היהדות.

בניגוד לנצרות ודתות המזרח, איננו מנסים להתנתק מהעולם כדי להתחבר לא-לוהים. להיפך. התורה מתלבשת במצוות מעשיות ודרך העולם הזה העולם הבא בא. עיקר החידוש של התורה הוא שא-לוהים מתגלה בכול, וגם אם ברובד מסוים יש מלחמה בין החומר לרוח, האידיאל הוא שהם יולחמו וייעשו אגודה אחת. בכל אכילה שהיא, ובפרט באכילות מצווה כקורבן פסח, מצה ומרור. וכמו ברמה הפרטית כך גם ברמה הלאומית. אנו ממלכת כוהנים וגוי קדוש. עם בעל טריטוריה ומערכת שלטונית מפותחת ופרקטית למהדרין, שנוהג בערכיות ובקדושה בכל צדדי החיים.

וכך גם ברמה המקשרת בין השתיים - הרמה המשפחתית. חיי המשפחה מורכבים מהמון לבני בניין, כמובן ישנן אבני יסוד רוחניות ונפשיות, אבל אולי יותר מכול - ישנן המוני אבני פסיפס צבעוניות וגשמיות, וכולן יחד יוצרות פאזל מגוון ושלם, שמאפשר להשרות שכונה בינינו, ולהביא חיים וברכה לעולם.

נוסח אשכנז:

שיר המעלות, בשוב יי את שיבת ציון היינו פחלמים. אז ימלא שחוק פינו וילשונו רנה, אז יאמרו בגוים הגדיל יי לעשות עם אלה. הגדיל יי לעשות עמנו, היינו שמחים. שובה יי את שבינו פאפיקים בנגב. הורעים בדמעה ברנה יקצרו. הלוך גלך ובכה נשא משך הנרע, בא יבא ברנה, נשא אלמתיו:

רבתי נגרה

יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם:

ברשות מרגן ורבתי נגרה (בעשרה: א-להינו) שאכלנו משלו:

ברוך (בעשרה: א-להינו) שאכלנו משלו ובטובו היינו:

ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם. הן את העולם כלו, בטובו בחן בחסד וברחמים. הוא נותן לחם לכל בשור כי לעולם חסדו. ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו, ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד. בעבור שמו הגדול. כי הוא א-ל וז ומפרנס לכל ומטיב לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא. (פאמור פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון). ברוך אתה יי הן את הכל:

נודה לך יי א-להינו על שהנחלת לאבותינו, ארץ חמדה טובה ורחבה, ועל שהוצאתנו יי א-להינו מארץ מצרים, ופדיתנו מבית עבדים, ועל בריתך שחתמת בבשרנו, ועל תורתך שלמדנו, ועל חקיקה שהודעתנו, ועל חיים חן וחסד שחוננתנו, ועל אכילת מזון שאתה וז ומפרנס אותנו תמיד, בכל יום ובכל עת ובכל שעה:

ועל הכל יי א-להינו אנוחנו מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמה בפי כל חי תמיד לעולם ועד. כפתוב, ואכלת ושבעת, וברכת את יי א-להיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. ברוך אתה יי על הארץ ועל המזון:

רחם נא יי א-להינו, על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך, ועל מלכות בית דוד משיחך, ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמה עליו. א-להינו, אבינו, רענו, זוננו, פרנסנו, וכלכלנו, והרויחנו, והרוח לנו יי א-להינו מהרה מפל צרותינו. ונא אל תצריכנו יי א-להינו לא לידי מתנת בשור ודם, ולא לידי הלואתם, כי אם ליך המלאה, הפתוחה, הגדושה והרחבה, שלא נבוש ולא נפלים לעולם ועד:

כשחל בשבת:

רצה והחליצנו יי א-להינו במצותיך ובמצות יום השביעי, השבת הגדול והקדוש הזה, כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך, לשבת בו ולנוח בו באהבה כמצות רצונך, וברצונך הניח לנו יי א-להינו, שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו, והראנו יי א-להינו בנחמת ציון עירך, ובבנין ירושלים עיר קדשך, כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות:

א- להינו וא- להי אבותינו, יעלה ויבא ויגיע, ויראה וירצה וישמע, ויפקד ויזכר וזכוננו ופקדוננו, וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך, וזכרון ירושלים עיר קדשך, וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך, לפליטה, לטובה, לחן ולחסד ולרחמים, לחיים (טובים) ולשלום, ביום חג המצות הזה: זכרנו יי א- להינו בו לטובה, ופקדנו בו לברכה, והושיענו בו לחיים (טובים). ובדבר ישועה ורחמים, חוס וחסנו ורחם עלינו והושיענו, כי אלה עינינו פי א- ל (מלך) חנון ורחום אתה:

ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. ברוך אתה יי בונה ברחמי ירושלים, אמן:

ברוך אתה יי א- להינו מלך העולם. הא- ל, אבינו, מלכנו, אדירנו, בוראנו, גואלנו, יוצרנו, קדושנו קדוש יעקב, רוענו רועה ישראל, המלך הטוב והמטיב לכל. שפכל יום ויום הוא המטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו הוא גומלנו הוא גמלנו לעד, לחן ולחסד ולרחמים ולרוח הצלה והצלחה, ברכה וישועה, נחמה, פריסה וכלכלה, ורחמים ורחמים ושלום וכל טוב. ומכל טוב לעולם אל יחסרנו:

הרחמן הוא מלך עלינו לעולם ועד: הרחמן הוא יתברך בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישתבח לדור דורים. ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים. ויתהדר בנו לעד ולעולמי עולמים: הרחמן הוא יפריסנו בכבוד: הרחמן הוא ישבר עלנו מעל צוארנו והוא יוליכנו קוממיות לארצנו: הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרבה בבית הזה ועל שלחן זה שאכלנו עליו: הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות: הרחמן הוא יברך את (אבי מורי) בעל הבית הזה, ואת (אמי מורתי) בעלת הבית הזה, (אותי ואת אשתי ואת זרעי) אותם ואת ביתם ואת זרעם ואת כל אשר להם. אותנו ואת כל אשר לנו. כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מכל כל פן יברך אותנו כלנו יחד בברכה שלמה. ונאמר אמן:

במרום ילמדו עליהם ועלינו זכות שתהא למשמרת שלום. ונשא ברכה מאת יי וצדקה מא- להי ישענו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני א- להים ואדם:

לשבת: הרחמן הוא ינחילנו ליום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים:

הרחמן הוא ינחילנו (ל) יום שכלו טוב. (ליום שכלו ארוך, יום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה ויהי חלקנו עמהם):

הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא: מגדול ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם: עשה שלום במרומו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

יִרְאוּ אֶת יי קְדוֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעְבוּ וְדוֹרְשֵׁי יי לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב:
הַדּוֹ ל- יי כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: פּוֹתַח אֶת יְדָהּ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן: בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר
יְבַטַח בּ- יי וְהָיָה יי מְבֹטָחוֹ: נַעַר הָיִיתִי גַם זָקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי צְדִיק נֶעְזֵב וְזָרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לָחֶם:
יי עֵז לְעַמּוֹ יִתֵּן יי יְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

נוסח עדות המזרח:

לְמַנְצַח בְּנִגִּינַת מְזֻמּוֹר שִׁיר: אָ- לַהִים יִחַנְנוּ וְיִבְרַכְנוּ. יָאֵר פָּנָיו אֶתְנוּ סֵלָה: לְדַעַת בְּאֶרֶץ דְּרָכָהּ. בְּכָל גּוֹיִם
יִשׁוּעַתָּה: יוֹדוּךָ עַמִּים אָ- לַהִים. יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: יִשְׁמְחוּ וְיִרְנְנוּ לְאֲמִים כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל. וְלְאֲמִים
בְּאֶרֶץ תַּנְחֵם סֵלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אָ- לַהִים. יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: אֶרֶץ נִתְּנָה יְבוּלָהּ. יְבָרְכֵנוּ אָ- לַהִים אָ- לַהִינוּ:
יְבָרְכֵנוּ אָ- לַהִים. וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל אֲפֹסֵי אֶרֶץ:

אֲבָרְכָה אֶת יי בְּכָל-עֵת. תָּמִיד תִּהְיֶה לְתוֹ בְּפִי: סוּף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע. אֶת הָא- לַהִים יִירָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר,
כִּי זֶה כָּל הָאָדָם: תִּהְיֶה לְתוֹ יי יְדַבֵּר פִּי. וְיְבָרֶךְ כָּל בְּשָׂר שֶׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וְעַד: וְאֶנְחֵנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם
הַלְלוּיָהּ: וְיִדְבַר אֱלֹהֵינוּ, זֶה הַשְּׁלַחֵן אֲשֶׁר לִפְנֵי יי:

אם מְבָרְכִים בְּזִמּוֹן הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר:

הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר: הַב לָן וְנִבְרִיךְ לְמַלְכָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא. הַמְּסַבִּים עוֹנִים: שְׁמִים.

הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר: בְּרִשׁוֹת מַלְכָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא (בְּשַׁבַּת: וּבְרִשׁוֹת שַׁבַּת מְלִפְתָּא)

וּבְרִשׁוֹת יוֹמָא טְבָא קְדִישָׁא. וּבְרִשׁוֹת מוֹרֵי וְרִבּוּתֵי, נִבְרָךְ (בְּעֶשְׂרֵה: אָ- לַהִינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ:

הַמְּסַבִּים עוֹנִים: בְּרוּךְ (בְּעֶשְׂרֵה: אָ- לַהִינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבְטוֹבוּ חֵיִינוּ:

הַמְּבָרֵךְ חוֹזֵר וְאוֹמֵר: בְּרוּךְ (בְּעֶשְׂרֵה: אָ- לַהִינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבְטוֹבוּ חֵיִינוּ:

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אָ- לַהִינוּ מְלֶךְ הָעוֹלָם, הָא- ל הֵן אוֹתְנוּ וְאֶת הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּטוֹבוּ בְּחֵן בְּחֶסֶד
בְּרוּחַ וּבְרַחֲמִים רַבִּים. נִתַּן לָחֶם לְכָל בְּשָׂר. כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: וּבְטוֹבוּ הַגְּדוֹל תָּמִיד לֹא חָסַר
לָנוּ וְאֵל יַחְסֹר לָנוּ מִזֶּמֶן תָּמִיד לְעוֹלָם וְעַד. כִּי הוּא א- ל וְזֶן וּמְפָרֵס לְכָל, וְשִׁלְחָנוּ עֲרוּךְ לְכָל,
וְהִתְקִין מַחְיָה וּמִזֻּון לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בְּרָא, בְּרַחֲמָיו וּבְרוּב חֲסִדָּיו, כְּאֲמוֹר. פּוֹתַח אֶת יְדָהּ.
וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן: בְּרוּךְ אַתָּה יי, הֵן אֶת הַכֹּל:

נִוְדָה לָךְ יי אָ- לַהִינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וּרְחֹבָה בְּרִית וְתוֹרָה חַיִּים
וּמִזֻּון. עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים, וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּבִשְׂרֵנוּ,
וְעַל תּוֹרַתְךָ שֶׁלְּמַדְתָּנוּ, וְעַל חֻקֵּי רְצוֹנְךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים וּמִזֻּון שֶׁאַתָּה וְזֶן וּמְפָרֵס אוֹתְנוּ:
וְעַל הַכֹּל יי אָ- לַהִינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אֶת שְׁמֶךָ כְּאֲמוֹר וְאֲכַלְתָּ וְשִׁבַּעְתָּ. וּבְרַכְתָּ
אֶת יי אָ- לַהִיךָ עַל-הָאֶרֶץ הַטוֹבָה אֲשֶׁר נִתַּן לָךְ: בְּרוּךְ אַתָּה יי, עַל הָאֶרֶץ וְעַל הַמִּזֻּון:

רַחֵם יי א-להינו עלינו ועל ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל הר ציון משכן כבודך, ועל היכלך, ועל מעונך, ועל דבירך, ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו. אבינו, רענו, זוננו, פרנסנו, כלכלנו, הרחינו, הרוח לנו מהרה מפל צרותינו, ונא אל תצריכנו יי א-להינו לידי מתנות בשׁר ודם, ולא לידי הלואתם, אלא לידך המלאה והרחבה, העשירה והפתוחה. יהי רצון שלא נבוש בעולם הזה, ולא נפלים לעולם הבא, ומלכות בית דוד משיחך תחזירנה למקומה במהרה בימינו:

כשחל בשבת:

רצה והחליצנו יי א-להינו במצותיך ובמצות יום השביעי. השבת הגדול והקדוש הזה פי יום גדול וקדוש הוא מלפניך. נשבת בו וננוח בו ונתענג בו כמצות חקי רצונך. ואל תהי צרה ויגון ביום מנוחתנו. והראנו בנחמת ציון במהרה בימינו. פי אתה הוא בעל הנחמות והגם שאכלנו ושתינו חרבן ביתך הגדול והקדוש לא שכחנו. אל תשכחנו לנצח ואל תזנחנו לעד כי א-ל מלך גדול וקדוש אתה:

א-להינו וא-להי אבותינו יעלה ויבא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר וזכרוננו וזכרון אבותינו. וזכרון ירושלים עירך. וזכרון משיח בן דוד עבדך. וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך לפלטה לטובה. לחן לחסד ולרחמים. לחיים טובים ולשלום. ביום חג המצות הזה, ביום טוב מקרא קדש הזה. לרחם בו עלינו ולהושיענו. זכרנו יי א-להינו בו לטובה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים טובים. בדבר ישועה ורחמים. חוס וחסנו וחמול ורחם עלינו. והושיענו פי אליך עינינו. פי א-ל מלך חנון ורחום אתה:

ותבנה ירושלים עירך במהרה בימינו: ברוך אתה יי, בונה ירושלים.
(ואומר בלחש: אמן):

ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם, לעד הא-ל אבינו מלכנו אדירנו. בוראנו. גואלנו. קדושנו. קדוש יעקב. רוענו רועה ישראל. המלך הטוב והמטיב לכל. שבכל יום ויום הוא הטיב לנו. הוא מטיב לנו. הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו. הוא גומלנו. הוא יגמלנו לעד חן וחסד ורחמים ורוח והצלחה וכל טוב:

הרחמן הוא ישתבח על פסא כבודו: הרחמן הוא ישתבח בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישתבח בנו לדור דורים: הרחמן הוא קרן לעמו ירים: הרחמן הוא יתפאר בנו לנצח נצחים: הרחמן הוא פרנסנו בכבוד ולא בבזוי בהתר ולא באסור בנחת ולא בצער: הרחמן הוא יתן שלום בינינו: הרחמן הוא ישלח ברכה רוחה והצלחה בכל מעשה ידינו: הרחמן הוא יצליח את דרכינו: הרחמן הוא ישבור עול גלות מהרה מעל צוארנו: הרחמן הוא יוליכנו מהרה קוממיות בארצנו: הרחמן הוא ירפאנו רפואה שלמה רפואת הנפש ורפואת הגוף: הרחמן הוא יפתח לנו את ידו הרחבה: הרחמן הוא יברך כל אחד ואחד ממנו בשמו הגדול כמו

שְׁנַתְּבָרְכוּ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּכֹל מְכַל כֹּל. כֵּן יִבְרַךְ אוֹתֵנוּ יַחַד בְּרִכָּה שְׁלֵמָה. וְכֵן יְהִי רְצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן: הֶרְחַמֵּן הוּא יִפְרוֹשׁ עָלֵינוּ סִפְת שְׁלוֹמוֹ:

בְּשַׁבָּת: הֶרְחַמֵּן הוּא יִנְחִילֵנוּ עוֹלָם שְׁכֵלוֹ שַׁבַּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

הֶרְחַמֵּן הוּא יִנְחִילֵנוּ יוֹם שְׁכֵלוֹ טוֹב: הֶרְחַמֵּן הוּא יִטַע תּוֹרָתוֹ וְאֶהְבֵּתוּ בְּלִבְנוֹ וְתִהְיֶה רְאֵתוֹ עַל פְּנֵינוּ לְבִלְתִּי נַחֲטָא. וְיִהְיֶה כָּל מַעֲשֵׂינוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

בְּרַפְת הָאוֹרַח:

הֶרְחַמֵּן הוּא יִבְרַךְ אֶת הַשְּׁלֵחַן הַזֶּה שְׁאֲכַלְנוּ עָלָיו וְיַסְדֵּר בּוֹ כָּל מַעֲדוֹי עוֹלָם וְיִהְיֶה כְּשֶׁלַּחֲנוּ שֶׁל אֲבָרְהָם אֲבִינוּ. כָּל רֵעַב מִמְּנוֹ יֵאָכֵל, וְכָל צָמְא מִמְּנוֹ יִשְׁתֶּה. וְאֵל יַחֲסֵר מִמְּנוֹ כָּל טוֹב לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: הֶרְחַמֵּן הוּא יִבְרַךְ אֶת בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וּבַעַל הַסַּעֲדָה הַזֹּאת. הוּא וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. בְּבָנִים שְׂיָחִיו. וּבְנָכְסִים שְׂיָרְבוּ. בְּרַךְ יי חִילוֹ וּפְעֵל יָדָיו תִּרְצָה. וְיִהְיֶה נִכְסָיו וּנְכֻסָיו מְצֻלָּחִים וְקָרוֹבִים לְעִיר. וְאֵל יִזְדַּקֵּק לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵינוּ שׁוֹם דָּבַר חֲטָא וְהִרְהוּר עוֹן. שֵׁשׁ וְשִׁמְח כָּל הַיָּמִים בְּעֵשֶׂר וְכָבוֹד מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם. לֹא יְבוֹשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִפְלֵם לְעוֹלָם הַבָּא. אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן:

הֶרְחַמֵּן הוּא יַחֲיֵנוּ וְיִזְכְּנוּ וְיִקְרְבֵנוּ לְיָמֹת הַמְּשִׁיחַ וּלְבִנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. מְגֻדוֹל יִשׁוּעוֹת מְלָכוֹ. וְעִשָׂה חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד-עוֹלָם: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעֲבוּ. וְדָרְשֵׁי יי לֹא יַחֲסְרוּ כָּל טוֹב: נַעַר הָיִיתִי גַם זָקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נֶעְזֵב. וְזֶרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לָחֵם: כָּל הַיּוֹם חוֹנֵן וּמְלוֹה. וְזֶרְעוֹ לְבָרְכָה: מַה שְׁאֲכַלְנוּ יִהְיֶה לְשִׁבְעָה. וּמַה שְּׁשִׁתֵּנוּ יִהְיֶה לְרִפּוּאָה. וּמַה שְּׁהוֹתֵרְנוּ יִהְיֶה לְבָרְכָה כְּדֹכְתִיב וַיִּתֵּן לְפָנֵיהֶם וַיֵּאָכְלוּ וַיּוֹתִירוּ כְּדָבָר יי: בְּרוּכִים אַתֶּם לֵי. עוֹשֵׂה שְׁמַיִם וְאָרֶץ: בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בֵּי. וְהִיא יי מְבַטְחוֹ: יי עֵז לְעַמּוֹ יִתֵּן. יי בְּרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם: עוֹשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱ-לֹהֵינוּ מְלֶכֶך הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגָּפֶן:

ושותים בהסיבה.

מוזגים את כוסו של אליהו, פותחים את הדלת ואומרים:

שְׁפוּךְ חֲמַתְךָ אֶל הַגּוֹיִם

אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ:

כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נֹוהוּ הַשְּׁמוּי:

שִׁפְךָ עָלֵיהֶם וְעַמְךָ וַחֲרוֹן אַפֶּךָ יִשְׁיָגֵם:

תִּרְדּוּךָ בְּאֶף וְתִשְׁמִידֵם מִתַּחַת שְׁמַיִ יי:

מוזגים כוס רביעית.

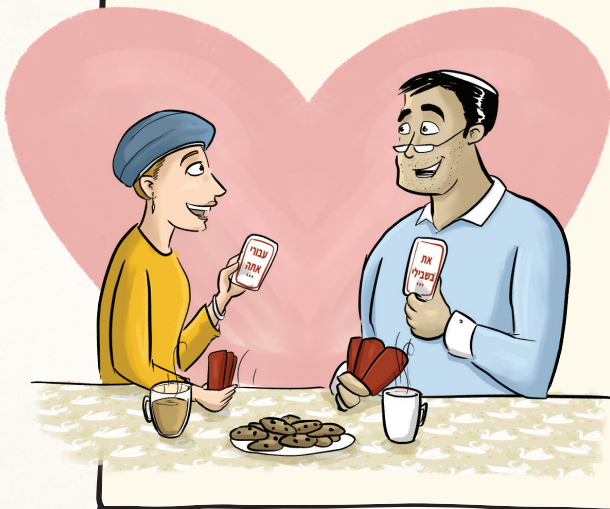
זה לא אני, זה אתה

חיים ברנסון

מה בין הלל להודאה? הבדל עדין ועמוק. נניח שא-לוהים נגלה ממעון קדשו, הופיע והושיע עם של עבדים שגלו מבית חייהם לארץ עבדותם. ליבם נמלא על גדותיו זרמים חמים של רגשות עזים כלפיו. וכאן יכולים רגשות אלו להתפצל לשני אפיקים: אפיק ההודיה ואפיק ההילול. בראשון, יודו לו מעומק לב על כל הטובה שגמל עמם, ובשני יהללו את טובו וחסדו שהתגלו בעת שהושיעם. ההודאה מתייחסת אלינו, מקבלי הטובה. אנו מודים בכך שנצרכנו לחסד ומודים על כך שקיבלנו אותו. בהלל יש דרגה מופלאה יותר: אנחנו בכלל לא צד בסיפור. אנו עומדים מן הצד ונפעמים מגודל הטוב והחסד של נותן הטובה, שנמצאים בו בלי קשר אלינו, וכעת זכינו לפגוש בהם.

גם במערכות יחסים בינינו אפשר לתת ביטוי להבדל עדין זה. כשזולתנו משקיע ומעניק

לנו דבר מה, אנו יכולים להגיב על כך בהבעת תודה על מילוי הצורך שלנו שעשה עימנו הזולת במעשיו, ואנו יכולים להעמיק ולהתבונן בתכונותיו הטובות שהתבטאו במעשיו, ואותן לציין בפניו: "התרשמתי מאוד מהרגישות שלך היום כלפיי וכלפי הילדים", "נגעה לליבי המילה הטובה שאמרת היום. יש לך יכולת ניסוח קולעת המדהימה ביותר שפגשתי", וכן הלאה. וזה נוגע הרבה יותר עמוק. וכמובן, אפשר להתקדם בו-זמנית בשני האפיקים. בחיזוק הקשר אין "יותר מדי".

ממשיכים את פרקי ההלל שהתחלנו בסימן מגיד:

לֹא לָנוּ יי לא לנו פי לשמה תן כבוד על חסדך על אמתך: למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם: וא-להינו בשמים כל אשר חפץ עשה: עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם: פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: אונים להם ולא ישמעו אף להם ולא יריחון: ידיהם ולא ימישון רגליהם ולא יהלכו לא יהגו בגרונם: פמוהם יהיו עשיהם כל אשר בטח בהם: ישראל בטח ב- יי עזרם ומגנם הוא: בית אהרן בטחו ב- יי עזרם ומגנם הוא: הוא יראי יי בטחו ב- יי עזרם ומגנם הוא:

י זכרנו יברך את בית ישראל יברך את בית אהרן: יברך יראי יי הקטנים עם הגדלים: יסף יי עליכם עליכם ועל בניכם: ברוכים אתם ל- יי עשה שמים וארץ: השמים שמים ל- יי והארץ נתן לבני אדם: לא המתים יהללו יה ולא כל ירדי דומה: ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה:

אהבתי פי ישמע יי את קולי תחנוני: פי הטה אָזְנוֹ לי ובמי אקרא: אפפוני חבלי מות ומצרי שאול מצאוני צרה ויגון אמצא: ובשם יי אקרא אנה יי מלטה נפשי: חנון יי וצדיק וא-להינו מרחם: שמר פתאים יי דלותי ולי יהושיע: שובי נפשי למנוחכי פי יי גמל עליכי: פי חלצת נפשי ממות את עיני מן דמעה את רגלי מדחי: אתה הלה לפני יי בארצות החיים: האמנתי פי אדבר אני עניתי מאד: אני אמרתי בחפזי כל האדם כזב:

מה אשיב ל- יי כל תגמולוהי עלי: כוס ישועות אשא ובשם יי אקרא: נדרי ל- יי אשלם נגדה נא לכל עמו: יקר בעיני יי המותה לחסידיו: אנה יי פי אני עבדך אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי: לה אֶזְבַּח זֶבַח תֹּדָה וּבִשְׁם יי אֶקְרָא: נדרי ל- יי אשלם נגדה נא לכל עמו: בחצרות בית יי בתוככי ירושלים הללויה:

הללו את יי כל גוים שבחוהו כל האמים:
כי גבר עלינו חסדו ואמת יי לעולם הללויה:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:
כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:
כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:
כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:

הוֹדוּ לַ-יְיָ כִּי טוֹב
יֹאמְרוּ נְאֻם יִשְׂרָאֵל
יֹאמְרוּ נְאֻם בַּיִת אֶהְרֹן
יֹאמְרוּ נְאֻם יִרְאֵי יְיָ

מִן הַמִּצַּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְחֹב יְהוָה: יְיָ לִי לֹא אֵירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: יְיָ לִי בְעֲזָרִי
וְאֲנִי אֶרְאֶה בְשִׁנְאֵי: טוֹב לַחֲסוֹת בַּ-יְיָ מִבְּטַח בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בַּ-יְיָ מִבְּטַח בְּנְדִיבִים:
כָּל גּוֹיִם סָבְבוּנִי בְשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילֶם: סְבוּנִי גַם סָבְבוּנִי בְשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילֶם: סְבוּנִי כְדַבּוּרִים
דַּעְכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילֶם: דַּחַח דַּחֲתַנִּי לְנֶפֶל ו-יְיָ עֲזָרְנִי: עֲזִי וְזַמְרַת יְהוָה וַיְהִי
לִי לִישׁוּעָה: קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאֶהְלֵי צַדִּיקִים יְמִין יְיָ עֲשֶׂה חֵיל: יְמִין יְיָ רֹמְמָה יְמִין יְיָ
עֲשֶׂה חֵיל: לֹא אֲמוֹת כִּי אַחֲיָה וְאַסְפֹּר מַעֲשֵׂי יְהוָה: יִסֹּר יִסְרֵנִי יְהוָה וְלַמּוֹת לֹא נִתְּנֵנִי: פִּתְחוּ
לִי שַׁעֲרֵי צְדָק אֲבֹא בָם אוֹדֶה יְהוָה: זֶה הַשַּׁעַר לַ-יְיָ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: אוֹדֶה כִּי עֲנִיתַנִּי וַתְּהִי
לִי לִישׁוּעָה: אוֹדֶה כִּי עֲנִיתַנִּי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה: אָבֶן מְאֹסוֹ הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֹאשׁ פְּנֵה:
אָבֶן מְאֹסוֹ הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֹאשׁ פְּנֵה: מֵאֵת יְיָ הִיתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ: מֵאֵת יְיָ
הִיתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ:

זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נִגִּילָה וְנִשְׂמְחָה בּוֹ:

זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נִגִּילָה וְנִשְׂמְחָה בּוֹ:

אָנָּה יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא

אָנָּה יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא

אָנָּה יְיָ הַצְּלִיחָה נָּא:

אָנָּה יְיָ הַצְּלִיחָה נָּא:

בְּרוּךְ הַקָּבֵל בְּשֵׁם יְיָ בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְיָ: בְּרוּךְ הַקָּבֵל בְּשֵׁם יְיָ בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְיָ: א-ל ל-י
וַיֵּאָר לָנוּ אֶסְרוּ חַג בְּעַבְתֵּימָם עַד קַרְנוֹת הַמְּזֻבָּח: א-ל ל-י וַיֵּאָר לָנוּ אֶסְרוּ חַג בְּעַבְתֵּימָם עַד
קַרְנוֹת הַמְּזֻבָּח: א-ל ל-י אַתָּה וְאוֹדֶךָ א-ל ל-י אַתָּה וְאוֹדֶךָ א-ל ל-י אַתָּה וְאוֹדֶךָ א-ל ל-י אַתָּה וְאוֹדֶךָ:
הוֹדוּ לַ-יְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ: הוֹדוּ לַ-יְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:

יְהַלְלוּהָ יי אַ-לֵהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיהָ, וְחִסְדֵּיהָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנָהּ, וְכָל עַמָּה בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּרַנָּה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׂבְּחוּ וַיִּפְאָרוּ וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדְּשׁוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת שְׁמֶהּ מְלַכְנוּ.

כִּי לָהּ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמְּחָה נֶאֱמָר, כִּי מַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם אֶתָּה אַ-ל:

הוֹדוּ ל-יִי כִּי טוֹב	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
הוֹדוּ לַא-לֵהֵי הָא-לֵהֵים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
הוֹדוּ לְאֲדֹנֵי הָאֲדָנִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְעֵשֶׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדוֹ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְעֵשֶׂה הַשְּׁמַיִם בְּתִבְנוּתָהּ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְרַקַּע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְעֵשֶׂה אוֹרִים גְּדֹלִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמַמְשַׁלֵּת בַּיּוֹם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמַמְשַׁלוֹת בַּלַּיְלָה	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְמַכּוּהַ מְצָרִים בְּבִכּוֹרֵיהֶם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרוּעַ נְטוּיָהּ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְגַזֵּר יָם סוּף לְגִזְרִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַנַּעַר פְּרָעָה וַחִילוּ בָיָם סוּף	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְמוֹלִיף עָמוּ בַּמִּדְבָּר	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְמַכּוּהַ מְלָכִים גְּדֹלִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אֲדִירִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַנִּתֵּן אֶרֶץ לְנַחֲלָהּ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדָּהּ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

פי לעולם חסדו:
פי לעולם חסדו:
פי לעולם חסדו:
פי לעולם חסדו:

שבשפּלנו זכר לנו
ויפּרקנו מצָרֵינו
נתן לָחֶם לְכֹל בָּשָׂר
הוֹדוּ לֵא-לֹהֵי הַשָּׁמַיִם

נְשַׁמֵּת כָּל חַי תִּבְרַךְ אֶת שְׁמֶךָ יי א-לֵהֵינוּ.

רוּחַ כָּל בָּשָׂר תִּפָּאֵר וּתְרוֹמֵם וּזְכָרְךָ מִלְּכֵנוּ תִמְיֵד. מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה א-ל. וּמִבְּלַעֲדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ פּוֹדֶה וּמַצִּיל וּמְפָרֵס (וְעוֹנֶה) וּמְרַחֵם בְּכֹל עֵת צָרָה וְצוּקָה אֵין לָנוּ מֶלֶךְ (עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ) אֲלֵא אַתָּה. א-לֵהֵי הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים. א-לוֹהַ כָּל בְּרִיּוֹת אָדוֹן כָּל תּוֹלְדוֹת הַמְּהַלְל בְּרֹב הַתְּשׁוּבָחוֹת הַמְּנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים. ו-י (עַר הֵנָּה) לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְּעוֹרֵר יְשָׁנִים וְהַמְּקִיץ נִרְדָּמִים. וְהַמְּשִׁיחַ אֱלֹהִים וְהַמְּתִיר אֲסוּרִים וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים, (וְהַמְּפַעֵחַ נַעֲלָמִים). לָךְ לְבַדְךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים. אֵלֹהֵינוּ מֵלֵא שִׁירָה כִּיָּם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כְּהַמּוֹן גְּלִיו וְשׁוֹפְתוֹתֵינוּ שׁוֹבַח כְּמִרְחַבֵי רִקִיעַ וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וּכְיָרַח וְיָדֵינוּ פְּרוּשׁוֹת כְּנִשְׂרֵי שָׁמַיִם וְרַגְלֵינוּ קְלוֹת כְּאַיִלוֹת. אֵין אֲנַחְנוּ מְסַפִּיקִים לְהוֹדוֹת לָךְ יי א-לֵהֵינוּ וְא-לֵהֵי אֲבוֹתֵינוּ וּלְבַרְךָ אֶת שְׁמֶךָ מִלְּכֵנוּ עַל אַחַת מֵאַלְפֵי אֲלָפֵי אֲלָפֵי אֲלָפִים וְרַבֵי רַבּוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת (נְסִים וְנִפְלְאוֹת) שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ. (מִלְּפָנִים) מִמְּצָרִים גָּאֲלָתָנוּ יי א-לֵהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ. בְּרַעַב זָנַתָּנוּ. וּבְשֹׁבַע כָּלְפָלְתָנוּ. מִחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ. וּמִדְּבַר מִלְּטָתָנוּ. וּמִחֲלָיִים רָעִים (וְרַבִּים) וּנְאֻמָּנִים דָּלִיתָנוּ. עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֶסֶדֶיךָ יי א-לֵהֵינוּ וְאֵל תִּטְשֵׁנוּ יי א-לֵהֵינוּ לְנֶצַח:

עַל כֵּן אֲבָרִים שֶׁפִּלְגֵת בָּנוּ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנִּפְחָת בְּאַפְנוּ וְלָשׁוֹן אֲשֶׁר שֹׁמֵת בְּפִינוּ. הֵן הֵם יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפָּאֲרוּ (וַיִּשׁוּרְרוּ) וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדְּשׁוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת שְׁמֶךָ מִלְּכֵנוּ (תְּמִיד). כִּי כָּל פֶּה לָךְ יוֹדֶה. וְכָל לָשׁוֹן לָךְ תִּשָּׁבַע. (וְכָל עֵין לָךְ תִּצְפֶּה). וְכָל בָּרֶךְ לָךְ

תכרע. וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה. וְכָל (ה)לְבָבוֹת יִירָאוּךָ. וְכָל קָרֵב וְכָלִיּוֹת יִזְמְרוּ
לְשִׁמְךָ. כַּדָּבָר שֶׁכָּתוּב כָּל עֲצַמְתִּי תֹאמְרֵנָה. " מִי כְמוֹךָ מִצִּיל עָנִי מִחֲזֶק מְמַנּוּ וְעָנִי
וְאֲבִיוֹן מִגִּזְלוֹ. (שְׁוַעַת עֲנִיִּים אַתָּה תִּשְׁמַע צַעֲקַת הַדָּל תִּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ): מִי יִדְמָה לָךְ
וּמִי יִשְׁוֶה לָךְ וּמִי יַעֲרֶךְ לָךְ. הָא- ל הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא. א- ל עֲלִיּוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ.
נְהַלְלֶךָ וְנִשְׁבַּחֶךָ וְנִפְאָרֶךָ וְנִבְרַךְ אֶת שֵׁם קְדוֹשְׁךָ כְּאֲמֹר לְדוֹד בְּרַכִּי נִפְשִׁי אֶת " וְכָל קָרְבֵי
אֶת שֵׁם קְדוֹשׁ:

הָא- ל בְּתַעֲצוּמוֹת עֲזָךְ. הַגְּדוֹל בְּכַבּוֹד שִׁמְךָ. הַגְּבוּר לְנִצְח וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרְאוֹתֶיךָ: הַמְּלֶךְ
הַיּוֹשֵׁב עַל פְּסָא רָם וְנִשְׂא:

שׁוֹכֵן עַד. מְרוֹם וְקְדוֹשׁ שְׁמוֹ. וְכַתּוּב רַנְּנוּ צְדִיקִים בְּ- " לִישְׁרִים נְאוּה תְהִלָּה:

בְּפִי יִשְׁרִים תִּתְהַלֵּל:

וּבְדַבְרֵי צְדִיקִים תִּתְבַּרֶךְ:

וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמֵם:

וּבִקְרֵב קְדוֹשִׁים תִּתְקַדֵּשׁ:

וּבְמִקְהֵלוֹת רַבּוֹת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יִתְפָּאֵר שִׁמְךָ מְלַכְנוּ בְּכָל דוֹר וְדוֹר, שֶׁפֶן
חֹבֶת כָּל הַיְצוּרִים. לְפָנֶיךָ יי א- לְהִינוּ וְא- לְהִי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת לְהִלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר
לְרוֹמֵם לְהַדִּיר (וְלִנְצַח) לְבָרְךָ לְעֵלָה וְלִקְלִים עַל כָּל דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשִׁי
עַבְדְּךָ מְשִׁיחֶךָ:

יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לְעַד מְלַכְנוּ הָא- ל הַמְּלֶךְ הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ. כִּי לָךְ נְאוּה
יי א- לְהִינוּ וְא- לְהִי אֲבוֹתֵינוּ. שִׁיר וְשַׁבַּחַה הִלֵּל וְזִמְרָה עִז וּמְשֻׁלָּה נִצַּח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה
תְהִלָּה וְתִפְאָרַת קְדוֹשָׁה וּמְלָכוֹת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת (לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ, ו)מְעוֹלָם
וְעַד עוֹלָם (אַתָּה א- ל):

יש נוהגים לחתום:

בְּרוּךְ אַתָּה יי. א- ל מְלֶךְ גָּדוֹל (וּמְהַלֵּל) בְּתִשְׁבַּחוֹת. א- ל הַהוֹדָאוֹת. אָדוֹן הַנְּפִלְאוֹת.
הַבוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה. מְלֶךְ א- ל חֵי הָעוֹלָמִים:

ויש (אלה שלא אמרו "יהללוך" לעיל) נוהגים לחתום:

יְהַלְלוּךָ יי א-להינו (על) כֹּל מַעֲשֵׂיךָ, וְחִסְדֵיךָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ, וְכֹל עֲמֶךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל, בְּרַנָּה יוֹדוּ וְיִבְרְכוּ וְיִשְׁבְּחוּ וְיִפְאָרוּ (וישוררו) וְיִרְמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיִקְדְּשׁוּ וְיִמְלִיכוּ
אֶת שְׁמֶךָ מְלִכְנוּ (תמיד). כִּי לָךְ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמְּחַה נְאֻה לְזַמֵּר, כִּי מַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם
אֶתָּה א-ל: בְּרוּךְ אַתָּה יי מֶלֶךְ מְהֻלָּל בְּתִשְׁבָּחוֹת:

האשכנזים מברכים כאן, והספרדים לא מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגָּפֶן:

ושותים בהסיבה ואח"כ מברכים ברכה אחרונה:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הַגָּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגָּפֶן וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל
אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהַנְּחֻלָּת לְאֲבוֹתֵינוּ לְאֹכֹל מִפְּרֵיהָ וּלְשׁוֹבַע מְטוֹבָה.
רַחֵם נָא יי א-להינו עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מְשֻׁכֵּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל
מִזְבְּחֶךָ וְעַל הַיְכָלֶךָ. וּבִנְיַה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשִׁמְחֵנוּ
בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפְּרֵיהָ וְנִשְׁבַּע מְטוֹבָה וְנִבְרַכְךָ עָלֶיךָ בְּקִדְשָׁהּ וּבְטַהֲרָה. (בשבת: וְרָצָה
וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה) וְשִׁמְחֵנוּ בְּיוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה. כִּי אַתָּה יי טוֹב וּמְטִיב לְכֹל
וְנוֹדָה לָךְ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָה: בְּרוּךְ אַתָּה יי עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָה:

אקורד הסיום

הרב ליאור לביא

בשונה מהסימנים הפותחים את ליל הסדר - "קדש", "ורחץ" - המנוסחים בלשון ציווי, הסימן החותם את הסדר לא מנוסח "נרצה" ואפילו לא "רוצה". ניסוחו הוא בלשון סביל - "נרצה", נגרם לו שירצה. מה פשר השינוי הזה ומה הוא יכול ללמד אותנו על התהליך הייחודי שעובר עלינו בליל הסדר?

הרב קוק (עולת ראייה, סימני הסדר, "נרצה") עמד על הבדל זה וביאר את הדברים כך: התהליך אותו עברנו בליל הסדר מכשיר אותנו למדרגה שבה איננו רק פועלים על פי ציווי, מציינים וממלאים הוראות, אלא נפעלים - זורמים בשמחה ובטבעיות, ומבטאים את החוויה העמוקה והמענגת הזאת בשיר וזמר.

גם ביחס לכל הסובבים אותנו - עצם ההתכנסות המשפחתית היא עובדה שאינה תמיד קלה לנו; אנחנו פועלים מתוך חובה ומשתדלים למלא אותה בשמחה ככל האפשר. גם לאחר מכן, מוכתבות לנו הוראות מדויקות של אכילה, שתייה וכד'. ובמילה אחת - סדר.

שלב ה"נרצה", הרווי בשירים ופיוטים אותם שרים כולנו יחד, מבקש לקחת אותנו לעומק נוסף בחיבור למשפחה ולסדר אותו עברנו הלילה. כבר אין פה רק דרישה לחוק וסדר חיצוניים שנכפים עלינו, אלא יש פה בקשה להתרצות זה לזה ולרצות את מה שמבוקש מאיתנו, מכל הלב.

הוראות הנגינה המדויקות שקיבלנו בכל הלילה מתפרצות מתוכנו כסימפונייה נפלאה, עשירה ורב-גונית, בה כל אחד במשפחה מקבל את מקומו ומבטא את קולו הייחודי בהתאמה ובהשלמה לכל יתר הקולות.

"ונאמר כולנו שירה חדשה הללויה!"

חֶסֶל סְדוּר פֶּסַח כְּהַלְכָתוֹ.
כָּכֵל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ.
כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתוֹ.
כֵּן נִזְכָּה לַעֲשׂוֹתוֹ.
זָךְ שׁוֹכֵן מְעוֹנָה.
קוֹמֵם קָהֵל עֵדֶת מִי מְנָה.
בְּקָרוֹב נִהַל נְטֵיעֵי כְּנָה.
פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרָנָה:

לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם:

וּבְכֵן וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

אָז רוֹב נְסִים הִפְלִאתָ בַּלַּיְלָה.
בְּרֹאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת זֶה הַלַּיְלָה.
גַּר צָדֵק נִצַּחְתָּו בְּנִחְלָק לוֹ לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
דְּנִתָּ מֶלֶךְ גֵּר בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה.
הִפְחַדְתָּ אַרְמֵי בְּאֵמֶשׁ לַיְלָה.
וַיִּשְׂרָאֵל יִשָּׁר לַמְּלָאָךְ וַיִּוֹכַל לוֹ לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
זָרַע בְּכוֹרֵי פִתְרוֹס מְחַצֶּת בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה.
חֵילֶם לֹא מָצְאוּ בְּקוֹמָם בַּלַּיְלָה.
טַסַּת נְגִיד חֲרָשֹׁת סִלִּית בְּכוֹכְבֵי לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
יַעֲזֵן מְחַרְף לְנוֹפֵף אוֹוֵי הוֹבֵשֶׁת פִּגְרֵיו בַּלַּיְלָה.
כָּרַע בַּל וּמְצִיבוֹ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה.
לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רֵז חֲזוֹת לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
מִשְׁתַּפֵּר בְּכָלִי קֹדֶשׁ נִהַרְג בּוֹ בַּלַּיְלָה.
נוֹשַׁע מְבוֹר אַרְיֹת פּוֹתֵר בְּעֵתוֹתֵי לַיְלָה.
שׁוֹנְאָה נָטַר אֲגָגִי וְכָתַב סְפָרִים בַּלַּיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
עוֹרֶרְתָּ נִצַּחְתָּ עָלָיו בְּנִדְד שְׁנַת לַיְלָה.
פּוֹרָה תִּדְרוֹף לְשׁוֹמֵר מַה מְלִיָּלָה.
צָרַח כְּשׁוֹמֵר וְשָׁח אֶתְּא בְּקֹר וְגַם לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה.
רָם הוֹדַע כִּי לֵךְ הַיּוֹם אַף לֵךְ הַלַּיְלָה.
שׁוֹמְרִים הִפְקִיד לְעֵרֶךְ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה.
תְּאִיר כְּאוֹר יוֹם חֲשֻׁכַת לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

כִּי לֹו נֶאֱחָה. כִּי לֹו יֶאֱחָה:

אָדיר בְּמִלּוּכָה. בְּחֹזֶר פְּהֵלְכָה. גְּדוּדֵי יֶאֱמְרוּ לֹו:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אֶף לֵךְ. לֵךְ יִי הַמְּמַלְכָה. כִּי לֹו נֶאֱחָה. כִּי לֹו יֶאֱחָה:
דְּגוּל בְּמִלּוּכָה. הָדוּר פְּהֵלְכָה. וְתִיקֵי יֶאֱמְרוּ לֹו:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אֶף לֵךְ. לֵךְ יִי הַמְּמַלְכָה. כִּי לֹו נֶאֱחָה. כִּי לֹו יֶאֱחָה:
זְכָאֵי בְּמִלּוּכָה. חֲסִין פְּהֵלְכָה. טַפְסְרֵי יֶאֱמְרוּ לֹו:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אֶף לֵךְ. לֵךְ יִי הַמְּמַלְכָה. כִּי לֹו נֶאֱחָה. כִּי לֹו יֶאֱחָה:
יְחִיד בְּמִלּוּכָה. כְּבִיר פְּהֵלְכָה. לְמוּדֵי יֶאֱמְרוּ לֹו:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אֶף לֵךְ. לֵךְ יִי הַמְּמַלְכָה. כִּי לֹו נֶאֱחָה. כִּי לֹו יֶאֱחָה:
מְלֵךְ בְּמִלּוּכָה. נוֹרָא פְּהֵלְכָה. סְבִיבֵי יֶאֱמְרוּ לֹו:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אֶף לֵךְ. לֵךְ יִי הַמְּמַלְכָה. כִּי לֹו נֶאֱחָה. כִּי לֹו יֶאֱחָה:
עֲנִיּוּ בְּמִלּוּכָה. פּוֹדָה פְּהֵלְכָה. צְדִיקֵי יֶאֱמְרוּ לֹו:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אֶף לֵךְ. לֵךְ יִי הַמְּמַלְכָה. כִּי לֹו נֶאֱחָה. כִּי לֹו יֶאֱחָה:
קְדוּשׁ בְּמִלּוּכָה. רְחוּם פְּהֵלְכָה. שְׁנֵאֲנֵי יֶאֱמְרוּ לֹו:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אֶף לֵךְ. לֵךְ יִי הַמְּמַלְכָה. כִּי לֹו נֶאֱחָה. כִּי לֹו יֶאֱחָה:
תְּקִיף בְּמִלּוּכָה. תּוֹמֵךְ פְּהֵלְכָה. תְּמִימֵי יֶאֱמְרוּ לֹו:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אֶף לֵךְ. לֵךְ יִי הַמְּמַלְכָה. כִּי לֹו נֶאֱחָה. כִּי לֹו יֶאֱחָה:

אָדיר הוּא יְבִנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב.

בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקִרְוֹב. א-ל בְּנֵה א-ל בְּנֵה. בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקִרְוֹב:
בְּחֹר הוּא. גְּדוֹל הוּא. דְּגוּל הוּא. יְבִנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב.
בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקִרְוֹב. א-ל בְּנֵה א-ל בְּנֵה. בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקִרְוֹב:
הַדּוֹר הוּא. וְתֵיִק הוּא. זְפֹאֵי הוּא. חֲסִיד הוּא. יְבִנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב.
בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקִרְוֹב. א-ל בְּנֵה א-ל בְּנֵה. בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקִרְוֹב:
טְהוֹר הוּא. יָחִיד הוּא. כְּפִיר הוּא. לְמוֹד הוּא. מְלֶכֶךְ הוּא. נוֹרָא הוּא. סַגִּיב הוּא. עֲזוּז הוּא. פֹּדֵה הוּא.
צְדִיק הוּא. יְבִנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב. בְּמַהֲרָה
בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקִרְוֹב. א-ל בְּנֵה א-ל בְּנֵה. בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקִרְוֹב:
קְדוֹשׁ הוּא. רַחוּם הוּא. שְׂדֵי הוּא. תְּקִיף הוּא. יְבִנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב.
בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקִרְוֹב. א-ל בְּנֵה א-ל בְּנֵה. בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקִרְוֹב:

אב ללא בית

חיים ברנסון

פיוט זה כולו בקשה אחת: שישוב ויבנה בית המקדש. ובמהרה בימינו. בקרוב. זו גם בקשה שלו וגם בקשה שלנו.

אבל מהו בכלל בית? מה מיוחד בו? מהי מטרתו? מדוע הוא צריך בית? ובכלל, מדוע אנחנו צריכים בית? בית הוא מקום. מקום שבו מתקיימים חיים. בו האדם מופיע כפי שהוא, או לפחות הכי קרוב לכך. מקום, גם פיזי כמובן, אבל אפילו הרבה יותר מכך, מקום במובן של שייכות. משפחה. בתורה, "בית" הוא אדם ובניו ובניו בניו עד עולם. כל אדם הוא חלק מבית.

א-לוהים אינו מוגבל במקום, הוא מקומו של עולם. העולם שייך לו, ובמרחב הא-לוהי הזה מתחוללים ומתקיימים החיים.

ובתוך העולם יש מקום שבו א-לוהים מופיע ומתגלה. כמה שרק אפשר לחשוף. לחבר. לרומם. לשייך. והמקום הזה הוא גם מקום פיזי. שם נפגשים ברמה הגבוהה והקרובה ביותר הדוד והרעיה, אבינו מלכנו ואנו - בניו ובנותיו. שם מופיעה האהבה המענגת, הצדק העמוק, הטוב הבלתי מוגבל, החסד המלא רחמים.

שם אנחנו פוגשים אותו, שם אנחנו פוגשים את עצמנו. שייבנה.

נקודה למחשבה: האם היינו רוצים שבית המקדש ייבנה מחר בבוקר? למה?

אַחַד מִי יוֹדֵעַ.

1 אַחַד אָנִי יוֹדֵעַ. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

2 שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם אָנִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

3 שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אָנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

4 אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אָנִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אִמְהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

5 חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה אָנִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמְהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

6 שֵׁשָׁה מִי יוֹדֵעַ. שֵׁשָׁה אָנִי יוֹדֵעַ. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמְהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

7 שִׁבְעָה מִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה אָנִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמְהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

8 שְׁמוֹנֶה מִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנֶה אָנִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִלְחָה. שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמְהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

9 תְּשַׁעָה מִי יוֹדֵעַ. תְּשַׁעָה אָנִי יוֹדֵעַ. תְּשַׁעָה יָרְחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִלְחָה. שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמְהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

10 עֶשְׂרֵה מִי יוֹדֵעַ. עֶשְׂרֵה אָנִי יוֹדֵעַ. עֶשְׂרֵה דְבָרִיא. תְּשַׁעָה יָרְחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִלְחָה. שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמְהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

11 אַחַד עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. אַחַד עָשָׂר אָנִי יוֹדֵעַ. אַחַד עָשָׂר כּוֹכְבֵיא. עֶשְׂרֵה דְבָרִיא. תְּשַׁעָה יָרְחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִלְחָה. שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמְהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אַחַד אֶ-לֵהִינּוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרְץ:

12

שְׁנַיִם עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבֻטָּיָא. אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבֵיָא. עֲשָׂרָה דְּבְרֵיָא. תְּשַׁעַה יְרַחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יְמֵי מִילָה. שִׁבְעָה יְמֵי שְׁבֻטָּא. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מְשֻׁנָּה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אֲמָהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחוֹת הַבְּרִית. אֶחָד אֶל־לִהְיֵנוּ שְׁבַשְׁמַיִם וּבְאָרֶץ:

13

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מְדֵיָא. שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבֻטָּיָא. אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבֵיָא. עֲשָׂרָה דְּבְרֵיָא. תְּשַׁעַה יְרַחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יְמֵי מִילָה. שִׁבְעָה יְמֵי שְׁבֻטָּא. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מְשֻׁנָּה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אֲמָהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחוֹת הַבְּרִית. אֶחָד אֶל־לִהְיֵנוּ שְׁבַשְׁמַיִם וּבְאָרֶץ:

מספרים מספרים

הרב איתי אליצור

את ההגדה אנו מסיימים בחידה מספרית לילדים. ואולם, המתבונן יראה שאין זו סתם חידה מספרית. הלא אילו רצינו לשאול חידה מספרית - יכולנו למצוא עוד הרבה עניינים לכל מספר. יכולנו לדבר על ארבעת וחמשת המלכים, על ארבעה אבות נזיקין ועוד ועוד. לא זוהי מגמתו של הפיוט הזה. הוא מונה דברים שעוסקים במהותו של עם ישראל. מהותו של עם ישראל כעם מתחילה מאחד א-לוהינו. אחד א-לוהינו שנתן לנו תורה אחת - המתומצתת בשני לוחות הברית ובעשרת דיברותיהם, ומתפרטת בחמישה חומשי תורה ושישה סדרי משנה. מהותו של עם ישראל היא התורה והשבת המאחדות ומאגדות את בניו. ומהותו של עם ישראל היא שכולנו בנים לאותם שלושה אבות וארבע אימהות, ולאותם שנים עשר שבטים ואחד עשר כוכבים. זהו עם ישראל. כולנו משפחה אחת. כולנו בני אותם אבות, וכולנו קיבלנו מאת ה' את אותה תורה. ואת התורה הזאת אנו מעבירים לבנינו. אנו נבדלים מהגויים לא רק באבותינו, אלא גם בבנינו. אנו חלק משרשרת דורות ארוכה ונצחית. חלק מהיותנו יהודים הם תשעת ירחי הלידה ושמונת ימי המילה. אנו עם אחד ומשפחה אחת, הממשיכה את המסורת לדורות הבאים.

חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

דַּבְּרִין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא שׁוֹנְרָא, וְאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דַּבְּרִין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא כְּלָבָא, וְנִשְׁפֵּי לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דַּבְּרִין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא חוּטְרָא, וְהִפֵּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפֵּי לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דַּבְּרִין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד

גְּדִיָּא:

וְאַתָּא נוּרָא, וְשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפֵּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפֵּי לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דַּבְּרִין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי.

חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא מְיָא, וְכַבֵּה לְנוּרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפֵּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפֵּי לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דַּבְּרִין אַבָּא

בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא תוּרָא, וְשִׁתֵּה לְמְיָא, דְּכַבֵּה לְנוּרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפֵּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפֵּי לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה

לְגְּדִיָּא, דַּבְּרִין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא הַשׁוּחַט, וְשַׁחַט לְתוּרָא, דְּשִׁתֵּה לְמְיָא, דְּכַבֵּה לְנוּרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפֵּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפֵּי

לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דַּבְּרִין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא מְלֵאף הַמּוֹת, וְשַׁחַט לְשׁוּחַט, דְּשַׁחַט לְתוּרָא, דְּשִׁתֵּה לְמְיָא, דְּכַבֵּה לְנוּרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא,

דְּהִפֵּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפֵּי לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דַּבְּרִין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְשַׁחַט לְמְלֵאף הַמּוֹת, דְּשַׁחַט לְשׁוּחַט, דְּשַׁחַט לְתוּרָא, דְּשִׁתֵּה לְמְיָא, דְּכַבֵּה

לְנוּרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפֵּה לְכְּלָבָא, דְּנִשְׁפֵּי לְשׁוֹנְרָא, דְּאַכְלָה לְגְּדִיָּא, דַּבְּרִין אַבָּא בְּתַרֵּי זַוְיָי. חַד

גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

עד הסוף הטוב

חיים ברנסון

בוקר נהדר. אבא קנה גדי במחיר לא יקר, לקח אותו הביתה. קול הפעמון מתנגן לאיטו לקצב הפסיעות. תמים משהו.

ואז, לא ברור היכן האבא בסיפור, החלו העניינים להתגלגל בקצב מסחרר - מחתול וכלב ועד מלאך המוות. אף אחד לא שורד בשרשרת המזון. כל חזק מקודמו "זוכה" בגורם חזק ממנו והופך גם הוא לפיסת היסטוריה.

מציאותי עד כאב. כפי שפתחנו את ההגדה, העולם מתקדם ומשתנה כל הזמן בקצב מהיר יותר ויותר. בפרט בעולם המשפחה. התמימות הטבעית היקרה נמחקת בכוח הזרוע; המובן מאליו בצהריים כבר זקוק להגנה בערב. בשום שלב לא ברור מה תהיה התחנה הבאה, להיכן נגיע בסוף. דבר אחד ברור: בעל הבית אינו עוצר את הרכבת.

וגם רכבת "חד גדיא" ממשיכה ממלאך המוות ומגיעה לתחנה הסופית: החזק מכול, שורש הכול והטוב לכול. שם מתברר שמאחורי הסוף ניצב האינסוף. המסך נגלל ואור חדש נשפך ושוטף גם את החושך. כי אם הטוב גלגל הכול, אזי לא הכול היה טוב, אבל הכול היה לטובה; אפילו אם לא ממש ברור איך. הכול יושב איפשהו על הגלגל הענק של החיים, בו יורדים כדי לעלות.

יוסף מורד מצרימה כדי להחיות עם רב. מצרים משעבדים את ישראל כדי שייצאו משם אחר כך ברכוש גדול. משה נקרע מהוריו כדי שיגדל בבית מלוכה. העם נתקע מול הים כדי שמצרים יאבדו לעד.

כל שלבי הביניים - גם המורכבים והכאובים - מובילים לסוף הטוב. משבר הוא תמיד המקום לחבלי לידה.

עכשיו אפשר לסיים. לילה נהדר.

נקודה למחשבה: האם יש לנו דוגמאות מהחיים לדברים שהיו נראים לא טובים ולבסוף התבררו כמביאים לטובה?

הסוף שאחרי הסוף

הרב עזריאל אריאל

יש נוהגים לחתום את ליל הסדר - ליל גילוי האהבה הגדולה - בקריאת מגילת "שיר השירים". המגילה מתארת מערכת יחסים מורכבת מאוד, רצופה מעלות ומורדות, פגישות מלאות אהבה ופרידות רצופות געגוע. בסופה של המגילה, מצפים אנו לסוג של "happy end", המספר כי בני הזוג "חיו בעושר ובאשר עד סוף ימיהם". אולם מה הוא הפסוק האחרון?

"בָּרַח דּוֹדִי וְדַמָּה לָּךְ לְצִבִּי אוּ לְעֶפֶר הָאֲלִים עַל הָרִי בְּשָׁמַיִם" (ח, יד).

הדוד רץ אל הרים נעלמים. האם ישוב אי פעם? - זה לא כתוב. רק הדימוי לחיות המחמד - הצבי והעופר - מורה כי לא סר חנו בעיניה של רעייתו.

לאורכה של המגילה, הדוד והרעיה נוגעים ולא נוגעים, מתקרבים ומתרחקים שוב ושוב. מה שמאפיין את הקשר ביניהם הוא דינמיות, תנודות קיצוניות. ועם זאת - ואולי דווקא משום כך - תמיד שוררת ביניהם אהבה.

בקשר זוגי בריא, גם הפגיעות והכעסים הם מתוך אהבה. אני כועס רק על מי שאני אוהב. אני מסוגל לאהוב באמת רק את מי שאני מסוגל לכעוס עליו. הדוד והרעיה אינם חיים בנפרד, זה לצד זה. הזוגיות שלהם אינטנסיבית מאוד, רצופה קשיים והשלמות לסירוגין.

איך יתממש הקשר ברגע כזה או אחר? זה תלוי ברצון ההדדי של שניהם, ובעבודה משותפת על הקשר - לרפא את הפצעים, לשייף את הקוצים. כך נבנית אהבה לאורך זמן. ואיך שלא יהיה, עצם הקשר אינו מותנה. גם אם הדוד "בורח", רעייתו תצפה תמיד לשובו.

שיר השירים אשר לשלמה. ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מיין. לריח שמניך טובים
שמן תורק שמך על פן עלמות אהבוך. משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה
ונשמחה בך נזפירה דדיך מיין מישרים אהבוך. שחורה אני ונאווה בנות ירושלם פאהלי קדר
כריעות שלמה. אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש בני אמי נחרו בי שמני נטרה
את הכרמים פרמי שלי לא נטרתי. הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרפיץ
בצהרים שלמה אהיה כעטיה על עדרי חבריך. אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי
הצאן ורעי את גדיתיך על משכנות הרעים. לססתי ברכבי פרעה דמיתיה רעיתי. נאוו לחייה
בתרים צוארה בחרוזים. תורי זהב נעשה לך עם נקדות הפסך. עד שהמלך במסבו נרדי נתן
ריחו. צרור המר דודי לי בין שדי יליו. אשכל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי. הנך יפה רעיתי
הנך יפה עיניך יונים. הנך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה. קרות בתינו ארזים
רחיטנו [רהיטנו] ברותים. אני חבצלת השרון שושנת העמקים. פשושנה בין החוחים פן
רעיתי בין הבנות. כתפוח בעצי היער פן דודי בין הבנים בצלח חמדתי וישבתי ופריו מתוק
לחכי. הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה. סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת
אהבה אני. שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או
באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ. קול דודי הנה זה בא מדלג
על ההרים מקפץ על הגבעות. דומה דודי לצבי או לעפר האילים הנה זה עומד אחר פתלנו
משגיח מן החלונות מציץ מן החרפים. ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. כי
הנה הסתו [הסתיו] עבר הגשם חלף הלך לו. הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול
התור נשמע בארצנו. התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח קומי לכי [לך] רעיתי
יפתי ולכי לך. יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיה השמיעיני את קולך כי
קולך ערב ומראיה נאווה. אחזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים פרמים וכרמינו סמדר.
דודי לי ואני לו הרעה בשושנים. עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או
לעפר האילים על הרי בתר. על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתיו ולא
מצאתיו. אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחבות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתיו

ולא מְצַאֲתוֹ. מְצַאֲנוּי הַשְּׁמָרִים הַסֹּבְבִים בְּעִיר אֵת שְׁאֵהְבָה נַפְשֵׁי רְאִיתָם. כְּמַעַט שְׁעִבְרָתִי
 מֵהֶם עַד שְׁמַצַּאתִי אֵת שְׁאֵהְבָה נַפְשֵׁי אַחֲזֹתִיו וְלֹא אֲרַפְּנוּ עַד שֶׁהֵבִיאֲתוֹ אֶל בֵּית אָמִי וְאֶל
 חֹדֶר הַוְּרָתִי. הַשְּׁבַעֲתִי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אוֹ בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה אִם תִּעְרִוּוּ וְאִם
 תִּעֲוֹרוּ אֵת הָאֵהְבָה עַד שֶׁתַּחֲפֹץ. מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עֲשֵׂן מְקַטְרֵת מִזֶּה וּלְבֹנָה
 מִכָּל אֲבֹתָת וּכְל. הִנֵּה מִטָּתוֹ שְׁלֹשְׁלֹמָה שְׁשִׁים גְּבָרִים סָבִיב לָהּ מִגְּבֵרֵי יִשְׂרָאֵל. כֻּלָּם אֲחֻזֵּי
 חֶרֶב מְלֻמְדֵי מִלְחָמָה אִישׁ חָרְבוּ עַל יָרֵכוֹ מִפְּחַד בְּלִילוֹת. אֲפָרִיזוֹן עֲשֵׂה לוֹ הַמְּלֶךְ שְׁלֹמָה מִעֲצֵי
 הַלְּבָנוֹן. עֲמוּדָיו עֲשֵׂה כֶסֶף רְפִידָתוֹ זָהָב מְרַכְּבוֹ אֲרָגְמָן תּוֹכוֹ רְצוּף אֵהְבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַם.
 צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמָה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אָמוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׁמֻחַת
 לְבוֹ. הִנֵּה יָפָה רַעֲיִתִי הִנֵּה יָפָה עֵינֶיהָ יוֹנִים מִבְּעַד לְצִמְתָּהּ שְׁעָרָה כְּעֵדֶר הָעֹזִים שְׁגֻלְשׁוּ מֵהַר
 גִּלְעָד. שְׁנֵיהָ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת שְׁעָלוּ מִן הַרְחָצָה שְׁכָלָם מִתְּאִימוֹת וְשִׁכְלָה אֵין בָּהֶם. כְּחוּט
 הַשְּׁנֵי שְׁפֹתֶיהָ וּמִדְּבָרֶיהָ נֶאֱוָה כְּפֶלַח הַרְמוֹן רִקְתָּהּ מִבְּעַד לְצִמְתָּהּ. כְּמִגְדֵל דָּוִד צוֹאֲרָה בְּנוֹי
 לְתַלְפִּיּוֹת אֶלְפָּה הַמָּגֵן תְּלוּי עֲלָיו כָּל שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים. שְׁנֵי שְׁדֵיָהּ כְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם תְּאוּמֵי צְבָיָה
 הַרְעִים בְּשׁוֹשְׁנֵים. עַד שִׁיפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים אֶלְפָּה לִי אֶל הַר הַמִּזְרֵחַ וְאֶל גְּבַעַת הַלְּבָנוֹה.
 כִּלְפָּה יָפָה רַעֲיִתִי וּמוֹם אֵין בָּהּ. אֵתִי מִלְּבָנוֹן כָּלָה אֵתִי מִלְּבָנוֹן תְּבוֹאִי תְּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה
 מֵרֹאשׁ שְׁנֵי וְחֶרְמוֹן מִמְּעֻנּוֹת אֲרִיּוֹת מֵהַרְרֵי נְגְמָרִים. לְבַבְתִּנִי אַחֲתִי כָלָה לְבַבְתִּנִי בֶּאֱחָד [בְּאַחַת]
 מִעֵינֶיהָ בְּאַחַד עֵנָק מִצִּוְרֵינֶיהָ. מֵה יָפוֹ דְדִיָּהּ אַחֲתִי כָלָה מֵה טִבּוֹ דְדִיָּהּ מִיָּין וְרִיחַ שְׁמִנֶיהָ מִכָּל
 בְּשָׂמִים. נִפְתַּת תְּטַפְּנָה שְׁפֹתוֹתֶיהָ כָּלָה דְבֶשׂ וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנָהּ וְרִיחַ שְׁלֹמֶתֶיהָ כְּרִיחַ לְבָנוֹן. גֵּן
 נְעוּל אַחֲתִי כָלָה גֵל נְעוּל מִעֵין חֲתוּם. שְׁלַחֲתָהּ פְּרָדִס רְמוֹנִים עִם פְּרִי מְגֻדִים כְּפָרִים עִם
 נְרָדִים. נְרָד וְכֶרֶם קָנָה וְקִנְמוֹן עִם כָּל עֲצֵי לְבֹנָה מִזֶּה וְאַהֲלוֹת עִם כָּל רֵאשֵׁי בְשָׂמִים. מִעֵין
 גְּנִים בָּאֵר מֵים חַיִּים וְנִזְלִים מִן לְבָנוֹן. עוֹרֵי צִפּוֹן וּבּוֹאִי תִימָן הַפִּיחִי גְנִי יִזְלוּ בְּשָׂמִיו יְבֵא דוֹדִי
 לְגַנּוֹ וְיֵאכֵל פְּרִי מְגֻדָיו. בְּאֵתִי לְגַנִּי אַחֲתִי כָלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׂמִי אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבִשֵׁי
 שְׁתִּיתִי יֵינִי עִם חֶלְבֵי רַעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דוֹדִים. אֲנִי יִשְׁנֶה וְלִפִּי עֵר קוֹל דוֹדִי דוֹפֵק פִּתְחִי
 לִי אַחֲתִי רַעֲיִתִי יוֹנְתִי תִמְתִּי שְׂרָאשֵׁי נִמְלָא טַל קוֹצוֹתֵי רְסִיסֵי לֵילָה. פִּשְׁטָתִי אֵת כְּתָנְתִּי
 אֵיכָכָה אֶלְבָּשְׁנָה רַחֲצִיתִי אֵת רַגְלֵי אֵיכָכָה אֲטַנְּפָם. דוֹדִי שְׁלַח יָדוֹ מִן הַחַר וּמִעֵי הָמוֹ עֲלָיו.
 קָמְתִי אֲנִי לְפִתְחֵי דוֹדִי וְיָדֵי נְטַפּוּ מִזֶּה וְאַצְבָּעֵתִי מִזֶּה עַבְרָה עַל כַּפּוֹת הַמְּנַעוּל. פִּתְחֹתִי אֲנִי
 לְדוֹדִי וְדוֹדִי חֵמֵק עָבֵר נַפְשֵׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוֹ בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצַאֲתִיהוּ קְרָאֲתִיהוּ וְלֹא עָנְנִי. מְצַאֲנִי

השמרים הסבבים בעיר הפוני פצעוני נשאו את רידי מעלי שמרי החמות. השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. מה דודך מדוד היפה בנשים מה דודך מדוד שפכה השבעתנו. דודי צח ואדום דגול מרובה. ראשו פתם פז קוצותיו תלתלים שחרות כעורב. עיניו פיונים על אפיקי מים רחצות בחלב ישבות על מלאת. לחיו כערוגת הבשם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נטפות מור עבר. ידיו גלילי זהב ממלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת ספירים. שוקיו עמודי שש מיסדים על אדני פז מראהו פלבנון בחור פארזים. חכו ממתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלים. אנה הלך דודך היפה בנשים אנה פנה דודך ונבקשנו עמה. דודי ירד לגנו לערוגות הבשם לרעות בגנים וללקט שושנים. אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים. יפה את רעיתי כתרצה נאנה כירושלים אימה פנדגלות. הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבני שערה כעדר העזים שגלשו מן הגלעד. שניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם. כפלח הרמון רמתך מבעד לצמתך. ששים המה מלכות ושמנים פילגשים ועלמות אין מספר. אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה ראוה בנות ויאשרוה מלכות ופילגשים ויהלוה. מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה אימה פנדגלות. אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמנים. לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב. שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחלת המחנים. מה יפו פעמיה בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן. שררך אגן הסהר אל יחסר המזג בטנה ערמת חטים סוגה בשושנים. שני שדיך כשני עפרים תאמי צביה. צוארך כמגדל השן עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים אפה כמגדל הלבנון צופה פני דמשק. ראשך עליך כפרמל ודלת ראשך פארגמן מלך אסור ברהטים. מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך לאשכולות. אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו ויהיו נא שדיך פאשכולות הגפן וריח אפה כתפוחים. וחכך כנין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים. אני לדודי ועלי תשוקתו. לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים. נשפיה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אתן את דידי לך. הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. מי יתנה כחך לי יונק שדי אמי אמצאה בחוץ אשקה גם לא יבוזו לי. אנהגה אביאה אל בית אמי

תלמדני אשקך מיין הרקח מעסים רמני. שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני. השבעתי אתכם בנות ירושלים מה תעירו ומה תעירו את האהבה עד שתחפץ. מי זאת עלה מן המדבר מתרפקת על דודה תחת התפוח עורתיך שמה חבלתך אמה שמה חבלה ילדתך. שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך פי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה. מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחתנו ביום שידבר בה. אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז. אני חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום. פרם היה לשלמה בבצל המון נתן את הפרם לנטרים איש יבא בפריו אלה כסף. פרמי שלי לפני האלה לה שלמה ומאתים לנטרים את פרו. היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ברח דודי ודמה לה לצבי או לעפר האילים על הרי בשמים.

“בוחרים במשפחה” הינו ארגון חברתי שהוקם על ידי מרכז ‘אחוזה’ ופעילים חברתיים, במטרה לחזק ולקדם את ערכי המשפחה בחברה ובמדינה, מול מגמות הפירוק של התא המשפחתי בארץ ובעולם. האמונה העומדת בבסיס הארגון היא שמשפחה יש רק אחת, והיא מקור זהותו, חוסנו ואושרו של היחיד ואבן היסוד בבניין החברה והעם.

איפה המשפחה שלי?

שלמות המשפחה היא אחד הערכים המקודשים ביותר במסורת ישראל. במשך כל הדורות שמר עם ישראל על ייחודו דרך שלמות המשפחה.

המשפחה, נוסף על היותה היסוד של החברה והמדינה, היא מקום הגידול הטבעי והבריא ביותר לפרט. במסגרת המשפחתית האדם מתחבר לזהותו, מקבל את ההעצמה הראשונית שלו ולומד את הזכות והחובה שבנתינה. אלפי שנים של אנושות מתפתחת, אין-ספור מחקרים, בירורים וחיפושים עצמיים הסתיימו תמיד באותה מסקנה: המשפחה היא מקור האושר.

משפחה במשבר

בעולם המערבי מתרחש תהליך שבירת ערכי המשפחה המסורתיים, תהליך זה מחלחל גם לתוך החברה הישראלית ואף לתוך המגזר הדתי-לאומי.

בשיח שנוצר רבים חוששים לדבר על משפחה טבעית, אמא אבא וילדים, שכן הבעת עמדה כזו חושפת אותם לניסיונות השתקה ולביקורת קטלנית: הומופובים, חשוכים או סתם חסרי רגישות לאחר. ההשלכות הן קשות: ◀ ריסוק מושג ה'משפחה' וייחודו ◀ קידום הצעות חוק הפוגעות במשפחה בדרכים שונות ◀ הכרה ב"תאים משפחתיים" לא טבעיים - דבר העשוי להוביל בהמשך לסחר ברחמן של נשים ומתן הכשר והעצמה לניכור מובנה של ילדים מהוריהם.

בשורה התחתונה, המשפחה, היסוד המרכזי ששמר על קיומו של עם ישראל במשך כל הדורות, נתונה תחת מתקפה אינטנסיבית ועומדת לפני סכנה קיומית ממשית.

בוחרים להעמיק. בוחרים לעשות. בוחרים במשפחה

נכון, ידוע ש"משפחה לא בוחרים", אך במציאות של ימינו, שבה ניתן ליצור מציאות של חיים בלי משפחה או משפחה הסכמית לפי בחירה, אנו נדרשים לבירור והעמקה בסוגיה זו, ולחידוש פניה של המשפחה. דיוק עולם הערכים של המשפחה ותורמתה לפרט ולכלל במציאות החדשה, מוביל אותנו למסקנה שהמשפחה היא הבחירה הטובה ביותר, עבורנו, עבור ילדינו ועבור החברה הישראלית כולה.

תנועת "בוחרים במשפחה" מבקשת ליצור שיח יהודי, מקצועי וחיובי בנושא המשפחה. שיח שורשי שיתמודד עם תפיסות העולם הזרות וייתן מענה מעמיק ויסודי למצב הקיים, שאינו מאפשר ביקורת ומתייג את כל מי שחושב אחרת כחשוד וכאויב הקדמה.

לשם כך, אנו מעוניינים לרתום את כל מי שדמותה של מדינת ישראל ועתיד המשפחה היהודית חשובים לו. יחד נשמיע אמירה ברורה בסוגיות השונות המשפיעות על המשפחה.

דרכי הפעולה לחיזוק המשפחה

הסברה

- פרסום ספרים, חוברות, מאמרים וניירות עמדה.
- זיקוק המסרים לחומרי הסברה ידידותיים המיועדים לקהל הרחב, כגון סרטונים, עלוני הסברה ואתר אינטרנט.
- ארגון כנסים ומפגשים למנהלי מוסדות חינוך, עובדי הוראה, יועצים חינוכיים, עובדים סוציאליים, אנשי טיפול ועוד. הכנסים והמפגשים יעסקו בסוגיות ליבה של חיזוק התא המשפחתי.
- יצירת שיח חיובי סביב נושא המשפחה בעזרת המדיה החברתית ואמצעי התקשורת.

מחקר

- קיום מחקרי עומק תורניים ואקדמאיים בסוגיות יסודיות הקשורות לתחום המשפחה.
- רתימת אנשי אקדמיה ומובילי דעה לפרסם ולהוציא לאור נתונים ומחקרים המחזקים את תפיסת העולם המשפחתית המסורתית המיטיבה עם האדם והחברה.
- יצירת תואר אקדמי ללימודי משפחה, בשונה מ"לימודי מגדר" העוסקים בפירוק הזהות המינית והתא המשפחתי.
- השפעה על תוכני לימוד במוסדות החינוך ובמוסדות להשכלה גבוהה בהלימה לתפיסת המשפחה המסורתית השמרנית.
- בקרה ומניעה של רפורמות והחדרת תכנים פרוגרסיביים לתוכניות הלימודים.

עידוד פעילות פרלמנטרית וחקיקה

- הקמת שדולה שתעסוק בנושא המשפחה בכנסת. הכנת הצעות חוק בנושא וקידומן. הקמת ועדה בכנסת לנושא המשפחה.
- מעקב אחר הצבעות הח"כים בנושא המשפחה, פרסום מדד המשפחתיות ובחירת חבר הכנסת המשפחתי.
- יצירת קואליציות חוצות מפלגות ומגזרים לביסוס וחיזוק המשפחה הטבעית המורכבת מאמא, אבא וילדים.

פעילות שטח

- הרצאות במוסדות חינוך, תנועות נוער וקמפוסים במטרה לקדם את ערכי המשפחה בקרב בני נוער וסטודנטים.
- הפעלת דוכני הסברה במרכזי הערים.
- פעילות מעוררת שיח כגון תליית שלטים, חלוקת צמידים וסטיקרים העוסקים במשפחה.

מעוניינים להזמין הרצאות של חברי התנועה בנושאים שעלו בחוברת?

מצוין לקהילות ● מוסדות חינוך ● ועדי עובדים ● ועוד

התקשרו אלינו 073-2865858 ונתאים הרצאות לצורכיכם

חג שמח

אתר התנועה: mercazachva.org.il

לפרטים והצטרפות: family@mercazachva.org.il

טלפון: 073-2865858